

קונמרם
אאלפך
חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך בוז

תורה לשמה

תורת שעשועים

לא מונה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקיישים: כוכבית [*]
סולמית [#] -
[מספר שיעור] -
סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
(דרך המייל/פקס)
ישלח בקשה במייל
bilvavi231@gmail.com
מדרכי הקדושה עדיף לשלוח בקשה
דרך הפקס
03-5480529

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן לצור קשר
עם מערכת
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
פקס: 03-5480529
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך בזז

עבודה

ז בלבביפדיה עבודת ה'

מחשבה

יט בלבביפדיה מחשבה
כז סוגיות במחשבה

רל"א שער

לא צירוף ב-ז

קבלה

לה בלבביפדיה קבלה
לח מילון ערכים בקבלה

ארמית

מא מילון ערכים בארמית

להשלמת ערך בזז יש לעיין בערך (בז) בזז - בזיון

מדור עבודה

בלבביפדיה עבודת ה'

בזז

בלבביפדיה עבודת ה'

בוז

ביזת ממון וביזת נפשות

בזז - בשורש בזז מתגלה כח הביזה שב'בז'.

וכמו שאומרים חז"ל, ישנם שתי סוגי ביזות, יש ביזה של ממון ויש ביזה של נפשות, ומצד כך אומרים חז"ל על מה שנאמר בקרא שישמעאל הוא 'פרא אדם' - "א"ר שמעון בן לקיש דרך בני אדם שבוזזים ממון, אבל ישמעאל בוזז נפשות".

וזה מה שמוצאים שבמלחמת מדין כאשר עם ישראל בזז להם נשים, קצף עליהם משה ואמר להם "החיייתם כל נקיבה", והיינו משום שמונח בזה כח של ביזת נפשות שאינו ראוי לישראל.

וכפי שהוזכר לעיל [בערך 'בז'], ה'בז' משמש גם מלשון של בזיון וגם מלשון של ביזה, ולכך, כאשר בוזזין נפשות, הרי שמונח בביזת נפשות בזיון לאותם נפשות - אין לך בזיון יותר גדול ממה שבוזזים נפשות והופכים אותם להיות מעין ממון שבוזזים אותו. וזה מה שאמרה אסתר לאחשורוש "ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו" שהביזה של נפשות היא באופן שלוקחים את הנפשות האלו לעבדים ולשפחות ועי"כ הופכים אותם לממון והיינו שהגברא נהפך ממדרגת אדם למדרגת קנין של האדון כשהוא נמכר לעבד. והרי שבעיקר בביזה של נפשות מונח בביזה גם עומק של בזיון.

אבל גם באופן של ביזת ממון, צורת הביזה היא באופן של בזיון וכמו שמבאר בפסוקים שהאופן שהיו בוזזים ממון היה שהיו בוזזים אותו ברגלים וכדומה.

גדר ביזה שמכח מלחמה

ובביזה של ממון, עיקר הביזה היא בדבר החשוב ביותר שישנו שהוא זהב, ולכן זהב הוא אותיות בזה, משום שעיקר הביזה היא כשבוזזים את הזהב.

ובכללות, עיקר הביזה המבוארת כמה וכמה פעמים בקראי היא ביזה שהיתה מכח מלחמה, כמו שנאמר במלחמת שכם, במלחמת מדין, ובמלחמת סיחון ועוג, וכן נאמר באסתר "ובביזה לא שלחו את ידם". - זה עיקר הגילוי של ביזה בקראי, וכמו כן לדינא עיקר הגילוי של ביזה הוא במלחמה, כמו שמבאר ברמב"ם בהל' מלכים ומלחמותיהם (פ"ד) שהדין של ביזה הוא שחצי מהביזה שייך למלך וחצי מהביזה שייך לעם, ובחצי ששייך לעם ג"כ יש חלוקה שחולקים את הביזה בין יוצאי הצבא לבין היושבים על הכלים.

ומכל מקום עיקר הגדר של ביזה בכללו קיים דוקא במציאות של מלחמה, וטעם הדבר כמו שביארו חלק מהאחרונים, משום שבמלחמה הממון הופך להיות הפקר ועי"כ אפשר לבזוז את אותו ממון, וטעם נוסף שנתבאר הוא שכיון שהותר דמם של האויבים, כך הותר גם ממון כעין מה שאומרת הגמ' לגבי מסור שיש ק"ו, אם הותר גופו כ"ש שיהא מותר ממון, [ורק שיש מ"ד שאוסר משם "כין רשע וצדיק ילבש" שאין להשתמש בממונו של רשע], וכך גם במלחמה כשם שהותר דם האדם, כך הותר גם הממון. - זהו גדר הביזה שבמלחמה.

^א ואף שאנו מוצאים במלחמה היתר של 'אשת יפת תואר' היינו משום שבשעת מלחמה יש היתר מיוחד מכח "לא דיברה תורה אלא כנגד יצה"ר" וכמו שהותר לאכול 'קלדי דחזירי' בשעת מלחמה.

^ב כשבזה נכתב חסר י'.

^ג ויש שיטות נוספו בראשונים אחרים, שחלוקה זו נאמרה דוקא במלחמות מסוימות ואי"ז דין גמור בכל מלחמה.

גדרי הביזה שבביזת הים

אבל מצינו עוד סוג של ביזה שזה עיקר הביזה שמתגלה בתורה שהיא ביזת הים.

אבל כמו שברור - בביזת הים עצמה - תרתי איתנהו ביה, ראשית כל יש בה את הדין של ביזה מכח מלחמה שהרי בקריעת ים סוף היה מצב של מלחמה כמו שנאמר בקרא "ה' ילחם לכם", "ה' איש מלחמה" וכן בלשון חז"ל "בים נגלה להם כבחור איש מלחמה", וא"כ, אף ששם הם לא נלחמו בעצמם אלא ה' נלחם להם, אבל עדיין יש בזה דין של ביזת מלחמה.

אבל מלבד כך, היה בזה דין של 'זוטו של ים' כמבואר בסוגיא בפרק אלו מציאות שהרי זה נפלט מן הים והרי שגם מכח דין זוטו של ים שהותר הממון, היה להם את ביזת הים, - אלו הם שני הפנים שמתגלים בביזת הים שהיתה בקריעת ים סוף מאיזה כח היתה הביזה, או מדין ביזה של מלחמה או מדין זוטו של ים כמו שנתבאר.

וברור הדבר - שני החלקים האלה מרומזים במילה ים עצמה שהיא ראשי תיבות ים מלחמה והרי שבים רמוזים שני הכוחות של הביזה שהיו כלולים במציאות של ביזת הים.

ובעומק, מונח כאן שתי מהויות עצמיות בגדר הביזה - שהם דייקא רמוזות במילה 'בז' עצמה - הגדר הראשון של הביזה מדין מלחמה זוהי האות ב' שב'בז', והגדר השני של ביזה זוהי האות ז' שב'בז' שזהו הגדר של ביזה מכח זוטו של ים.

וביאור הדברים - כל מלחמה יסודה הוא ב', יסודה הוא בשני כוחות המתנגדים זה לזה, ומכח כך מתגלה ביזה של מלחמה וזהו הב' שב'בז'.

קיבוץ השפע המתגלה בשבת במדרגת זמן מקביל לקיבוץ השפע המתגלה בים במדרגת מקום

והאופן השני של הביזה שבבחינת ים שזהו הז' שב'בז' - מלבד מה שקריעת ים סוף היתה ביום הז' ליציאתם ממצרים בשביעי של פסח, במהות, הים הוא המקום שמתקבצים אליו כל הכוחות כולם וכלשון הפסוק "כל הנחלים הולכים אל הים", ומהות זו שייכת למדרגת הז', כלומר - הרי בהקבלה לים שהוא מקום ההתקבצות מצד מדרגת מקום, מתגלה במדרגת זמן הכח של יום השבת שהוא יום שמקבץ אליו את כל הימים בבחינת "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת" והיינו שכיון שהאדם אוכל בשבת ממה שהוא טורח בששת ימי המעשה, נמצא ששבת ביחס לששת ימי המעשה זה מעין ההבחנה של "כל הנחלים הולכים אל הים" ליום השביעי, והרי שמדרגת יום השביעי שהיא מדרגת שבת בזמן, היא המתגלה במדרגת מקום בים, השבת מקבצת אל תוכה את כל השפע והים מקבץ אל תוכו את כל השפע, וזה מה שנאמר בקרא 'כל הנחלים הולכים אל הים' כלומר - כל דרכי ההשפעה מגיעים אל הים

והרי שמה שמקבלים ממה שהים פולט באופן של 'זוטו של ים' זהו מצד שהים מקבץ את הכל, וכל מה שנמצא בתוכו הבחנתו היא שהוא חזר אל הכלל.

עומק הגדרת 'זוטו של ים' - ממון הנהפך להיות ממון הכלל

וחידוד הדברים - כפשוטו גדר ההיתר של זוטו של ים הוא כמו שמבואר בלשון הגמ' באלו מציאות 'רחמנא אפקריה', אבל מהי עומק ההגדרה של 'רחמנא אפקריה' - ? כל הפקר יש

^י וכמובן, יכול להיות שבמלחמה מעורבים יותר משני כוחות המתנגדים זה לזה כדוגמת מלחמת ארבעת המלכים את החמישה, אבל יסוד כח המלחמה הוא בשנים המתנגדים.

^ה ובזה, כמו שמבואר שם בסוגיא, או שזה יאוש והפקר כפשוטו או שיש כאן דין היתר חדש של התורה.

המקום שלו בבחינת "ד' אמות של אדם קונות לו בכל מקום" - וגדר "כל מקום" שנאמר כאן, הוא נאמר דוקא ביבשה ולא בים כי ים זהו מקום שאין בו את החלוקה אלא הכל מצורף שם בבת אחת, וכמו שנתבאר שורש הדבר שהים הוא מקום של כלל מתגלה במה ש"כל הנחלים הולכים אל הים" שהים הוא המקום של קיבוץ הכל, ולכן הוא במדרגת ז' כמו שנתבאר, שזה הז' שב'בז'.

עומק החידוש של קריעת ים סוף - גילוי התפיסה של חלוקה בים

ולפי"ז, בבינת הים התחדש חידוש גדול מאד, שהרי בקריעת ים סוף נאמר בקרא "והמים להם חומה מימינם ומשמאלם" וכדברי חז"ל כידוע מאד, שהים לא נקרע רק באופן שכולם יוכלו לעבור בו ביחד אלא הוא נקרע ל"ב גזרים, וכל שבט ושבט הלך בים בדרך משלו שבכל שבט התקיים בפרטות "הנותן בים דרך".

כלומר - כפשוטו, כשנעשה בים י"ב גזרים היינו בוודאי שהיה כאן נס שהמים עומדים כחומה מימינם ומשמאלם, אבל עומק החידוש שמונח כאן במה שנעשה בים י"ב גזרים היא שהשתנתה כאן ההגדרה של ים, כי כמו שנתבאר, מהות הים היא מהות ששייכת לכלל ואין בו מציאות של פרטות לכל שבט ושבט - ביבשה, כמו שמתגלה בשורש בארץ ישראל, ארץ ישראל נחלקת לשבטים ושורש הדבר הוא משום שיבשה היא מקום של חלוקה, משא"כ בים שהוא במדרגה של כלל, המדרגה השלימה יותר.

אבל כשמתגלה בקריעת ים סוף שהים נגזר ל"ב גזרים, כלומר, שהקב"ה הפך את הים ליבשה כמו שמפורש בלשון הפסוק, וע"י כן מתגלה שכמו שביבשה יש י"ב חלקים שזה שורש החלוקה של א"י ל"ב שבטים, כך גם בים הופך להיות מעין כך, י"ב גזרים ל"ב שבטים.

ולפי"ז, בעומק - מה שדייקא בקריעת ים סוף

לו שתי הגדרות למה אפשר לכל אחד לבוא וליטול אותו - ישנה הגדרה של הפקר שהוא אינו שייך לאף אחד וכיון שאיננו של אף אחד, לכן כל מי שרוצה יכול לבוא ולקחת אותו - זוהי ההגדרה הפשוטה של הפקר, אבל ההגדרה העמוקה יותר של הפקר היא שהוא ממון של הכלל כולו, ולכן כל אחד מהכלל שרוצה ליטול ממנו, יבוא ויטול, וזה הדין 'זוטו של ים' שאז זה נהפך לממון הכלל ומכאן כך יכול כ"א מהכלל לקחת אותו.

והדוגמא היסודית לזה היא בהקדש שהגדרתו היא 'ממון של כלל', כלומר - הוא הוקדש לגבוה וזהו הגדר של 'ממון גבוה' - ממון שאין בו פרטיות, אלא הוא ממון של כלל שהוא קדוש, זהו יסוד הגדר של ממון הקדש, ועל אף שיש אופנים מסויימים שגם לאחר שהאדם מקדיש ממון, עדיין יש לו זכות בו כדוגמת קדשים קלים שעדיין יש לבעלים זכות אכילה וכן בקדשי קדשים יש לכהנים זכות אכילה מדין מתנות כהונה, אבל ביסודו, ממון הקדש הוא ממון של כלל, אלא שהוא כלל שעלה לגבוה.

ולעומת כך יש ממון של כלל שאינו עולה לגבוה שזה הנקרא ממון הפקר, ומצד ההבחנה הזו, מבואר ב'העמק דבר' שהגדר של 'רחמנא אפרקיה' שמותר לכל אחד ליקח מזוטו של ים היינו שלאחר שזה ממון של כלל מתחדש בו דין של 'כל דאלים גבר' שכל הרוצה ליטול יבוא ויטול, ובוזה כל מי שמתחזק לנטולו לעצמו, הוא הזוכה בו.

כח הכללות המתגלה בים לעומת יבשה שמתחלקת לפרטים

וזהו א"כ, הגדרה נוספת בעומק ההיתר של 'זוטו של ים'.

ומ"מ א"כ, בכללות בים מתגלה כח המציאות של כלל, ואין הדרך שיהיה בים מציאות פרטית לאדם אחד, אלא הים מעצם מציאותו הוא מקום שכולל את כולם, - ביבשה יש לכל אחד את

השניה שנמצאת בביזה¹, שהיא תפיסת ביזה של חלוקה, שורש הביזה הזו היא ביזה שבאה מכח מלחמה שעניינה הוא כח הב' שבביזה - החלוקה וההתנגדות שישנם בין שני כוחות, שכיון שכל מלחמה יסודה פירוד, לכן גם הביזה שמקבלים מכח מלחמה היא ביזה שעומדת לחלוקה, וכפי שנתבאר שמצד מדרגת הנס של קריעת ים סוף היה גילוי דייקא לכח החלוקה שבים שמזה שורש הביזה שהיא באופן של חלוקה.

ובמה שכח הכללות המתגלה בביזה הם מדין הם, שייכת למדרגת מלך - בעומק זה מתגלה במה שמים כידוע בגימטריא מלך ולכן הדין הוא - אין מושחין את המלך אלא על המים כדי שתימשך מלכותם כמים. וזוהי התפיסה העליונה שבביזה, כמו שנתבאר.

וא"כ, עלה בידינו בסיעתא דשמיא, שתי תפיסות שורשיות במהלכי הביזה כפי שנתבאר.

וכפי שהוזכר לעיל, מלבד הביזה שמתגלה ביציאתם ממצרים, היו עוד ביזות כדוגמת הביזה שהיתה במלחמת מדין כמו שמפורש להדיא בקרא.

הביזה המתגלה בקריעת ים סוף - מדין זוטו של ים והביזה המתגלה בא"י בעברם את נהר הירדן - מדין 'שלוליתו של נהר'

ומבואר באור החיים הקדוש [באחת מהלשונות] שהמקור של ה'מקנה רב' שהיה לבני גד ובני ראובן בכניסה לארץ היה ממה שבביזת מדין הם בזזו יותר מאחרים ומכח כך היה להם מקנה רב, ולפי"ז, כיון ששורש המקנה רב הגיע להם מהביזה, לכן הם מבקשים לא לעבור את הירדן אלא להישאר מהעבר השני של הירדן ולא להיכנס לארץ ישראל, והרי שמה שבני גד ובני ראובן וחצי שבט המנשה - שנים ומחצה

מתגלה ביזה הם שזה עיקר המקום שמתגלה בתורה ביזה², בפרטות, שורש הביזה שבאה דייקא באופן של חלוקה, זהו משום שבקריעת ים סוף התגלה בים עצמו תפיסה של חלוקה.

הביזה השייכת למלך - מדין תפיסת הכללות והביזה השייכת לעם - מדין תפיסת ההתפרטות

ונחדד - הרי כמו שהובא לעיל, בכללות בכל ביזה ישנם שני חלקים, חלק אחד של הביזה הולך למלך שהמלך נוטל חצי הביזה וכמו שאומרת הגמ' (במשנה בסנהדרין דף ו' ב') שהוא נוטל בראש, והחלק השני נחלק לעם.

כלומר - מונח כאן הגדרה שורשית שבכל ביזה מונח שתי תפיסות שהם המולידיים את שני החלקים שמתגלים בביזה, יש ביזה שהיא מכח תפיסת הכלל ויש ביזה שהיא מכח תפיסת ההתחלקות וההתפרטות, ומצד הביזה שהיא מכח תפיסת הכלל, נוטל המלך חצי הביזה כי לעולם מלך הוא בתפיסה של כלל.

ומצד הביזה שהיא בתפיסת ההתפרטות נוטלים העם את החלק השני כי העם מתחלק לפרט ועוד פרט בתוך העם. כלומר - על אף שכפשוטו גם המלך נוטל רק חצי, אבל כמו שברור, יש כאן הבדל עצום, בחצי שהמלך מקבל, כיון שבמלך מתגלה כח הכללות, הוא מקבל את כל החצי, משא"כ החצי השני, הוא חצי שנחלק בין האנשים והרי שזה ביזה בתפיסה של חלוקה.

ובמה שהמלך נוטל את חצי הביזה ונוטל בראש, שמונח כאן הביזה שבאה מכח תפיסת הכללות, - לפי מה שנתבאר - התפיסה הזו היא הגילוי שהיה בביזת ים סוף מכח שהיא שייכת לים שהוא בתפיסה של כללות.

ואת החצי השני שחולק העם, מצד התפיסה

¹ וכמו שנתבאר, שבכללות זה בין מדין המלחמה שהיה שם ובין מדין הים עצמו וכפי כל פרטות ההגדרות שהוגדרו

² וזוהי הבחינה של "ים שעשה שלמה".

³ שבוה יש את הנידון באיזה אופן היא החלוקה כמו שהובא לעיל.

הז' עממים. ובעומק א"כ - זהו ביזה, וכמו כן מבואר בגמ' בבבא קמא (דף פ"א ב') שכשהם נכנסו לארץ ישראל, התבואה שנמצאת תלושה בהרים דינה הוא שהיא שייכת לכל השבטים כעין גדר של ביזה, ואיננה שייכת דווקא לנחלת השבט שבו היא נמצאת.

ומפורש כאן א"כ להדיא, שבכניסה לארץ ישראל מתגלה מהלכי ביזה, וכפשוטו, כמו שהיה ביזה ביציאה ממצרים, כך יש גם ביזה בתוך ארץ ישראל, והיינו שמשום שבכל מלחמה ישנה ביזה ובכניסה לא"י הרי היה ג"כ את המלחמות לצורך הכיבוש כמו שמבואר בתחילת יהושע, לכן, מכח המלחמות יש ביזה.

עומק הגילוי בארץ זבת חלב ודבש - שהביזה הופכת לזיבה

ובעומק, כפי שהוזכר לעיל בשורש 'בז', כאשר הופכים את האותיות 'בז' הם הופכים ל'זב' שזהו כח ההמשכה שבזיבה, ומצד הקלקול זהו זיבה של טומאה, או בדם כלשון הקרא "אשה כי יזוב דמה" או בש"ז של זכר, ומצד התיקון זהו 'ארץ זבת חלב ודבש'.

ומצד כך בעומק, בארץ ישראל לא מתגלה מדרגת הביזה באופן של ביזה הממון כפשוטו כמו בכל ביזה, כלומר - לא מיבעיא שאין בה דין ביזה של נפשות שזה הרי יסוד הדין שנאמר בשבעה עממין "לא תחיה כל נשמה" וא"כ לא שייך שם כלל ביזה נפשות, אלא אפי' ביזה ממון שכפשוטו כן שייך שם, בעומק יותר בארץ ישראל מתגלה שה'בז' נהפך ל'זב', - אבל לא באופן של זיבה דטומאה אלא באופן של זיבה של תיקון שזהו ה'ארץ זבת חלב ודבש', והעומק שמתגלה בזיבה הזו זה לא רק כפשוטו שבארץ

שבטים, נשארים בעבר הירדן, יסוד הדבר הוא מה שהם בזזו יותר שזה ביזה בתפיסה של ים, שזה גופא גרם שיש להם יותר מאחרים, ועי"כ הם רוצים להישאר בעבר הירדן.

כלומר - ברור שאם הם רוצים להישאר בעבר הירדן מכח התוספת ביזה שהיתה להם, מונח בזה תפיסה פנימית - ונגדיר את הדברים בבהירות - הרי יש את הסדר של היציאה ממצרים עד הכניסה לארץ ישראל. - יציאת מצרים הושלמה בקריעת ים סוף שהיא היא ה'מכה בפטיש' של יציאת מצרים כמו שנאמר בקרא "לא תוסיפו לראותם עד עולם", ושם היתה ביזה הים שהיא בבחינת 'זוטו של ים' כמו שנתבאר לעיל.

ולאחר מכן בכניסתם לארץ ישראל ע"י יהושע, הם עוברים את נהר הירדן.

ובהקבלה ללשון הגמ' בבא מציעא "זוטו של ים ושלוליתו של נהר" - זוטו של ים זהו המעבר בים סוף ביציאתם ממצרים, ושלוליתו של נהר זה המהלך של הכניסה לארץ ישראל ע"י שהם עוברים בנהר הירדן.

והשתיים ומחצה שבטים הללו שלא עוברים את הנהר, היינו משום שכבר האיר להם השפע המגיע מ'שלוליתו של נהר' מכח מה שיש להם ריבוי ביזה מהביזה שהיתה במדין שהיא בבחינת זוטו של ים ושלוליתו של נהר ולכן אין להם צורך לעבור את הירדן.

וכמו שברור - כשעם ישראל באים להיכנס לארץ ישראל, מתגלה שורש של ביזה בתוך ארץ ישראל עצמה - והיינו כדברי חז"ל כידוע מאד שלאחר ביאתם לארץ נאמרה להם פרשת נגעי בתים, ועי"כ שהיו צריכים לנתוח את הבית, הם גילו בקירות הבית את המטמוניות שהטמינו

^ט ואמנם לא מבואר שהיה גדר שפע של ביזה שהיתה להם כשהם עברו את הירדן עצמו, אבל מונח כאן תפיסה של יציאה באופן של זוטו של ים ותפיסה של כניסה באופן של שלוליתו של נהר, וכשם שביציאה היתה ביזה מכח זוטו של ים, כך גם הביזה שהיתה בארץ ישראל שייכת ל'שלוליתו של נהר' במה שהם עברו את הירדן.
^י וכמו"כ במלחמות עמלק שהצטוו בה, היה איסור לבזוז ביזה, ומצד כך, במלחמה שהיתה אצל שאול בכל המעשה של הביזה שהיה שם שהוא חמל על הצאן וכו' - ע"ז גופא היה קצף ה' על שאול ומכח כך הוא מאס במלכותו של שאול.

לגמרה של תורה" ומיד כשמסיימים מתחילים את התורה שוב - "לעיני כל ישראל - בראשית" בגדר "נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן", והרי שמתגלה שהגמר הוא לא גמר כפשוטו אלא במה שמתחילים שוב מתגלה שזה מתפשט הלאה, וכמו כן מתגלה במדרגת עבר הירדן מכח שנים וחצי השבטים, שארץ ישראל לא נגמרת אלא מתפשטת הלאה וזה עומק מדרגת הביזה במה שמתגלה שם שזה הופך להיות זב.

ישראל היה גדלים פירות משובחים באופן שזב מהם חלב ודבש, אלא מונח כאן עומק שאם בארץ הזו גדלים פירות משובחים בגדר 'זבת חלב ודבש' היינו שהארץ עצמה זבה ומתפשטת.

גדר עבר הירדן - התנוצצות מהאור של "עתידה א" שתתפשט

וכמו שנתבאר כבר רבות במקומות אחרים על מה שאומרים חז"ל "עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות כולם" שלכאן זה רק לעתיד לבוא, אבל השתא ארץ ישראל נמצאת בגבולות שהיא נמצאת בהם. ויתר על כן שהרי בעולם דידן לא מאיר בשלימות הגבולות של ארץ ישראל שהרי יש לנו רק נחלת ז' עממים וחסר את נחלת הג' עממים, - אבל המקום שמתנוצץ גם השתא האור של עתידה א"י שתתפשט בכל הארצות זהו בעבר הירדן, וזה עומק הבקשה שביקשו שנים וחצי השבטים לדור בעבר הירדן - מדין ה'עתידה א"י שתתפשט, והרי שהאור שעתיד להאיר לעתיד לבוא, כבר מתנוצץ בעבר הירדן.

ולפי"ז בעומק, לא מתגלה בעבר הירדן גדר של ביזה כפשוטו מכח 'שלוליתו של נהר', אלא מתגלה בעבר הירדן כח הזיבה שמונחת בארץ ישראל שהיא כח ההתפשטות של הארץ כמו שנתבאר - וזה מה שזב מארץ ישראל לעבר הירדן.

והרי שמכח בני גד ובני ראובן וחצי שבט המנשה מתגלה שארץ ישראל מתפשטת החוצה לעבר הירדן, ובדרך רמז - גד, מנשה וראובן זה ראשי תיבות גמר, כלומר - הם באים להפקיע את גמרה של ארץ ישראל כפשוטו ומגלים שלהיפך, ארץ ישראל תמשיך ותתפשט הלאה. וכדוגמא - הרי בשמחת תורה "עושין סעודה

מדרגת הזיבה המתגלה אצל משה רבינו שמכחה מקום קבורתו הוא בעבר הירדן

ובעומק יותר, הרי מה שהם ביקשו לדור שם כמו שאומרים חז"ל זה מכח "וירא ראשית לו כי שם חלוקת מחוקק ספון", ששם הוא מקום קבורתו של משה רבינו^א, והיינו שכל ירושתם שם היתה מכח מדרגת משה, כלומר - הרי חז"ל אומרים כי דוע מאד על מה שנאמר בקרא (שמות טו, כב) "וַיֵּסַע מֹשֶׁה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" לאחר ביזת הים, שהסיבה שהיה צורך שהוא יסיעם מחמת שהם היו טרודים בביזת הים, וע"ז אומרים חז"ל שכשכולם היו עסוקים בביזה, משה רבינו היה עסוק בעצמותיו של יוסף, ובתפיסה השטחית והנמוכה - על אף שביזת הים לא היה ביזה מלשון בזיון כפשוטו שהרי בזה התקיים בהם "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" כמו שאומרים חז"ל שלא יאמר אותו צדיק - אברהם אבינו ש'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול' לא נתקיים אצלם. אבל היא היתה ביזה במדרגה תחתונה שסוף סוף הם בוזזים ממון, ומשה רבינו היה מופשט מאותה מדרגה תחתונה והוא נתעלה למדרגה יותר גבוהה וכפשוטו, משום שהוא התעלה לגמרי מהמדרגה של ממון.

אבל בעומק יותר, אצלו שורש הביזה

^א ואף שזה נאמר להדיא רק אצל שבט גד - שם זה מתגלה בפרטות, אבל בהרחבה יותר משה רבינו קבור בכללות עבר הירדן והרי שזה מתגלה אצל כל השנים וחצי שבטים.

כמו שאומרים חז"ל על מה שנאמר בקרא (במדבר י"ב, ד') "ויאמר ה' פתאום אל משה ואל אהרן ואל מרים" - "נגלה עליהם פתאום [-לאהרן ומרים] והם טמאים בדרך ארץ וכו' להודיע שיפה עשה משה מה שפירש מן האשה" - והיינו משום שמשה רבינו הופקע לגמרי ממהלכי קרי וזיבה דקלקול.

ומכאן ואילך מתגלה אצל משה רבינו המדרגה העליונה של הזיבה דתיקון ב'ארץ זבת חלב ודבש', ואמנם משה רבינו לא זכה להיכנס לארץ ישראל שהיא מקור היניקה של הזיבה, אבל הוא זכה להתפשטות של הזיבה חלב ודבש' שזהו מה שמקום קבורתו של משה רבינו הוא בעבר הירדן, שזוהי מדרגת הזיבה מהצד העליון שבה.

כל השפע שמוריד משה רבינו - גילוי הזיו העליון שמתפשט באופן של זיבה

והרי בזכותו של משה רבינו ירד המן כדברי חז"ל כידוע עד מאד שהרי כמו שהובא כבר רבות במקו"א מדברי הרמב"ן שיסוד הארת המן היא ע"י האור העליון שממנו נמשך זיו שיוורד לתתא, וכמו שנתבאר לעיל בשורש 'זב', מה שלמטה זה זב, כשה מתפשט מלעילא זה זיו, שההמשכה של הזיו שיוורד למטה, הוא מתגלה כזב.

וזה כל השפע שמשא רבינו מוריד לעם ישראל - הוא מוריד להם את מדרגת הזיו שמתפשט ויורד באופן של זב.

ומצד כך, מי שנמצא במדרגת זיו מתגלה אצלו ההיפך גמור מהמדרגה של 'רואה קרי', וע"ז נאמר "צדיקים נהנים מזיו השכינה" כלומר שנמשך אצלם מדרגת הזיו העליון במדרגה של משה רבינו שמושך ע"כ את שפע של ה'מן' לתתא.

שהתגלה במדרגת הממון היא כדברי הגמ' הידועה בנדרים שאין השכינה שורה אלא על מי שהוא עשיר גבור ועניו וילפינן לה ממשא שמשא רבינו היה עשיר כמו שלומדים מהפסוק "פסל לך" שהוא נתעשר מפסולתן של לוחות, כלומר - ההבחנה הראשונה, הפשוטה יותר היא שאצל משה רבינו, הביזה היתה מכח המדרגה העליונה יותר בבחינת בזה אותיות זהב וכמו שמבואר שהלוחות היו עשויים מאבן ספיר², וא"כ, מה שמשא מתעשר מפסולתן של לוחות היינו שהוא הופקע ממדרגת בזת הים שהיא נמוכה יותר, והוא מתעשר מהמדרגה הגבוהה יותר של 'פסולתן של לוחות'.

אבל בהבחנה עמוקה יותר, משה רבינו נתפשט כלל וכלל ממדרגת הביזה של הממון והוא נתעלה למדרגה היותר גבוהה שנתהפכה מביזה לזיבה דהיינו למדרגת "ארץ זבת חלב ודבש", אבל כמובן, לא במדרגה של "זבת חלב ודבש" הגשמית שע"ז הרי אומרים חז"ל על מה שמשא רבינו נתאוה להיכנס לארץ ישראל "וכי לאכול מפריה ולשבוע מטובה הוא צריך?" - לקיים מצוותיה הוא צריך³, ולעניינא דידן כלומר - משה רבינו אינו צריך את הזבת חלב ודבש' כפשוטו שמתגלה בפירות ארץ ישראל אלא "כדי לקיים את מצוותיה" דהיינו, להאיר את עניינה של ארץ ישראל שהיא 'זבת חלב ודבש' באופן של 'זב' דתיקון שזה מה שמתגלה במקום קבורתו של משה רבינו שהוא במקום ההתפשטות והזיבה של א"י למעבר לגבולות הארץ דהיינו לעבר הירדן.

וראשית, אצל משה רבינו מתגלה תיקון של הזיבה דקלקול שהרי כמו שאומרים חז"ל שמזמן מתן תורה משה רבינו פירש מן האשה, וכמו שברור, במה שמשא רבינו פירש מן האשה לא מונח רק שהוא פירש מן האשה בפועל אלא הוא פורש משורש החיבור שתיתכן אצלו כלל אפשרות של קרי וזיבה ואותה תפיסה כבר איננה קיימת אצלו. והרי

² שמאירה בבחינת זהב שנקרא כן על שם שהוא מזהב-מהבהב ומאיר.

³ ומובא שם ברש"י על אתר.

מזון המגיע באופן של בזיון מכח החטא לעומת המן שמגיע מהזיו העליון

ונתבונן לפי"ז להבין ברור - זוהי המדרגה של "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן". כלומר, מה שהאדם אוכל מצד האי עלמא הוא מגיע במדרגה של בוז, וכמו שנתבאר שהתפיסה של ביזה דקלקול היא כשהביזה היא באופן של בזיון כשדורכים עליו ומבזים אותו. ומצד כך האופן של אכילת האדם היא ע"י "בזעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל האדמה אשר ממנה לוקחת" ולכן צורת העבודה של האדם בקרקע מתגלה בעיקר במצרים ב"והשקית ברגלך כגן הירק", והיינו משום שכל עבודת הקרקע ביסודה היא בזיון מכח הצד הנמוך שבאדם של - "עפר אתה ואל עפר תשוב".

ומזה א"כ, מגיע האוכל לאדם מכח המדרגה התחתונה שמתולדת חטא אדם הראשון, כלומר - האדם בחטאו איבד את ה"זיהרא עלאה" כלשון חז"ל דהיינו את הזיו העליון שנמשך מלעילא, וע"י כן זה הופך להיות זב, מהצד דקלקול, ולכן באותם ק"ל שנה שאדם הראשון פירש מאשתו הוא היה מוליד שדין ורוחין רעין כדברי הגמ' הידועים בעירובין דף י"ג, והיינו שבמשך אותם ק"ל שנה התגלתה בו המדרגה של 'זב' דקלקול - זיבה ארוכה מאד, וכידוע בדברי רבותינו "והשקית ברגלך כגן הירק" זה אותיות קרי ולכך נאמר דייקא 'ברגליך' כי 'בין רגליך' זה מקום זיבת הקרי, וזה ה'זב' דקלקול שמתגלה באדם הראשון.

אבל כשבני ישראל יוצאים ממצרים, בהליכתן במדבר ירד להם מן בזכותו של משה רבינו, והרי ששורש שפע המזון שלהם לא מגיע ממדרגת בזיון כמו שהיה ע"י קלקול אדם הראשון וכמו שהתגלה ב"והשקית ברגלך כגן הירק" במצרים, אלא מתגלה שהשפע מגיע מלעילא, וכפי שחודד לעיל בהרחבה שהוא מגיע מן הזיו העליון, זה עומק כח תיקון הזיבה דקלקול.

ובעומק, היפך הזב דקלקול שהוזכר שזהו זב באופן של בז-בזיון, מתגלה היפך מכך במדרגת הזיבה העליונה מהשורש של הזיו העליון. - והרי כפי שרגילים לומר במטבע התפילה של ברכת החודש [מיסוד דברי חז"ל] "חיים של עושר וכבוד", כלומר, שיש מדרגה של עושר שמתגלה שלא באופן של כבוד, והבקשה היא שנזכה לחיים של עושר וכבוד.

וזוהי המדרגה שהתגלתה אצל משה רבינו ש"מפסולתן של לוחות נתעשר משה" שזה משורש הבחינה של "כבוד חכמים ינחלו - אין כבוד אלא תורה" כמו שדורשת הגמ', והרי שמכח מדרגת הלוחות - מדרגת הדברי תורה עצמם, מכך כך נמשך הזיו העליון, כלומר - כשמשה רבינו הוריד את התורה מן השמים, הוא הוריד עם זה את הזיו העליון שממנו נמשך המן שהרי כמו שאומרים חז"ל "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן" והיינו שכשמשה רבינו מוריד תורה מן השמים, הוא מוריד את השפע העליון של הזיו לתתא שממנו נמשך שפע המן - ומשם נמשך גם העושר של משה רבינו.

אבל כיון שלבסוף משה רבינו שבר את הלוחות, מכח הצד שבירה שהיה בלוחות מתגלה אותה הבחינה גם במן שדתן ואבירם השאירו מן המן ואז - "וירום תולעים", שזה מושרש במה שהלוחות נשתברו, וכשהלוחות משתברים הרי שהזיו העליון מתהפך להיות זב דקלקול וע"ז נאמר "וירום תולעים", - זה מה שמתגלה מצד מהלכי הקלקול של דתן ואבירם.

אבל במדרגתו של משה רבינו - הוא ממשיך את הזיו העליון שיוורד לתתא ונעשה זב, משם נמשך העושר ומשם נמשך הכבוד, וזהו השורש דתיקון של "חיים של עושר וכבוד" שמתגלה אצל משה רבינו. מה שנמשך העושר זהו במה ש"מפסולתן של לוחות נתעשר משה רבינו" ומה שנמשך מדרגת הכבוד זהו ממקום התורה שמשם נמשך הכבוד העליון, והכבוד הזה מתפשט ויורד לתתא.

מדרגת 'זב' דתיקון המתגלה בזבולון

וזה עומק המדרגה המתגלה בזבולון שנאמר בו "לחוף ימים ישכון" שע"י כן הוא מפרנס את יששכר, וכמובן בזבולון נמצאת האותיות זב, והיינו ששורש הזיבה דתיקון מתגלה בזבולון, כלומר - כשזבולון מביא את מקור השפע, הוא דייקא לא מביא אותו מכח עבודת קרקע אלא מכח "לחוף ימים ישכון", ועומק הדבר - שהרי כמו שנתבאר עיקר השפלות מתגלה בעבודת הקרקע, ב"השקית ברגלך כגן הירק" - שהיא בתפיסה של עפר - "עפר אתה ואל עפר תשוב", אבל למעלה מכך יש את האופן שהשפע מגיע ממדרגת ים, וכמו שנתבאר לעיל בהרחבה ביחס לבית הים, ששפע המגיע מהמדרגה של ים זהו שפע שמגיע מכח מקום הכללות משורש מדרגת המלך בבחינת "מלך נוטל בראש" שנאמר בדיני הביזה.

ולפי"ז, בזבולון שנאמר בו "לחוף ימים ישכון" היינו שהשפע שלו לא מגיע ממדרגת השפלות שלמטה אלא ממכירה וקניה שהיא דרך מדרגת ים ובדרך רמז - קניה מכירה ר"ת קם" והיינו שכשהשפע לא מגיע ממדרגת הארץ שהוא נצרך לעסוק בעבודת קרקע אלא ממה שמוכרים וקונים שעיקר עסקו במשא ומתן של מסחר, זה כבר בגדר תקומה^{טז}.

והרי שראשית כל, זבולון איננו שייך למדרגת קרקע, אבל יתר על כן - הוא שייך למדרגת הים שכמו שנתבאר זה האופן של 'זוטו של ים', ועומק כל השפע שמגיע מזבולון הוא ממדרגת 'זוטו של ים'.

מדרגת שפע המגיע מהשמים המתגלה ע"י משה ומדרגת השפע המגיע מעבר לים מכח זבולון

ולפי"ז בעומק - מה שנאמר על התורה "לא

בשמים היא וגו' ולא מעבר לים" שאומרים ע"ז חז"ל שאם היא היתה בשמים או מעבר לים היה צריך באמת לחזור לשם אחריה, - בעומק זה לא 'סלקא דעתך' בעלמא. אלא מונח כאן שתי מדרגות במדרגת התורה עצמה.

אם התורה היתה בשמים שהיה צריך לעלות אחריה לשמים ולקחתה - זה מה שמתגלה במשה רבינו שהתקיים בו באמת "מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו" שהוא באמת עלה לשמים והוריד משם את התורה, וכמו כן הוא מוריד מהשמים את שפע המן שמשם מקור המזון של מקבלי התורה כמו שנתבאר עד השתא בהרחבה.

אבל ישנה עוד מדרגה שזהו ה"ולא מעבר לים היא" שאם היא מעבר לים צריך לחזור אחריה לשם, וזה מתגלה בפועל במה שזבולון מביא ליששכר שעוסק בתורה את השפע מעבר לים, כיון שבאופן הזה מתגלה שמצד מדרגת התורה עצמה צריך לחזור אחריה אל מעבר לים, ולכן משם ממשיך זבולון את שפע הפרנסה ליששכר.

אלו הם שתי מדרגות ה'זיבה' דתיקון המתגלות, זיבה מהשמים מדין 'בשמים היא ויקחה לנו' שזה שורש המן והשורש של "מפסולתן של לוחות נתעשר משה" כמו שנתבאר.

ומדרגה אחת תחתונה ממנה היא מדרגת 'זוטו של ים' שהיא מדרגתו של זבולון.

אבל שני המדרגות הללו הם במהלכי התיקון של שפע הכללות, הן מדין משה רבינו שמתגלה בו כח הכלל כמו שאומרים חז"ל "אשה היתה בארץ מצרים וילדה ששים רבוא בכרס אחד, ומנו משה" שזהו שפע מן השמים, והן מדין הכלל שבים שהוא לא מקום של חלוקה אלא הוא מקום שכל השפע מגיע ממנו בבת אחת.

וזה א"כ כח התיקון שהתגלה בבית הים,

^{טז} בתיקון זה קם, ובקלקול זהו מק בהיפוך אותיות.

^{טז} וכע"ז מצינו שכשהארץ עצמה עולה נאמר בה "ויקם שדה עפרון" וכמו שאומרים חז"ל "תקומה היתה לה".

כי בעומק הפרנסה הקבועה של יששכר מדין זבולון היא משורש האור של הים שמגיע דרך זבולון, ומצד כך כמו שאומרים חז"ל רובם של ספנים הם צדיקים כי הם נמצאים במקום של סכנה, והיינו שזה מקום של ביטול גמור שהוא אור של מסירות נפש וע"י כן אין שם פרטות, אלא מתגלה שם אור הכלל שממנו מגיע השפע של הפרנסה.

כשלא זוכים, הרי שכל השפע מגיע מעמל הקרקע עצמה, וכמובן בארץ ישראל גם עמל הקרקע עצמו גבוה יותר ובפרט בירושלים שלחוד מ"ד היא לא נתחלקה לשבטים והרי שמאיר בה האור של הכלל.

אבל מ"מ, א"כ, השפע העליון שמגיע ממדרגת הים, הוא מעין המדרגה העליונה של השפע שמגיע מן השמים מכח מדרגת משה רבינו בתפיסתו העליונה.

'ישמח משה במתנת חלקו' - חלקו בתורה - שמביא את חלקו בפרנסה

זוהי א"כ שלימות התיקון של הביזה שביסודו היא גם מלשון בזיון וגם מלשון שבוזים את

הדבר, אבל במדרגה העליונה שנעשה תיקון לבזיון נאמר בה "ישמח משה במתנת חלקו". - ועל אף שתמיד צריך שיהיה לאדם עמל במעשיו שהרי "רוצה אדם בקב שלו יותר מתשעה קבין של חבירו" אבל כשזוכים שהפרנסה מגיעה ממקום הקדושה - או במדרגת זבולון של "מעבר לים היא", מכח קם - קניה מכירה, או במדרגת משה רבינו שזה מגיע כמין מן השמים, בזה אע"פ שהוא לא עמל בממון עצמו, אעפ"כ נאמר בזה "ישמח משה במתנת חלקו" כלומר, זה חלקו בתורה שממנו מגיע חלקו בפרנסה, וזה שלימות ההארה של הזיבה של מדרגת 'זבת חלב ודבש' שהוא כח החד שמתגלה מה'דבש וחלב תחת לשונך"טז.

זה עומק האור הפנימי שממנו שורש התיקון הבזיון והביזה - השפע העליון דקדושה.

ב-1 בזז בלבביפדיה מחשבה
מספר שיעור בקול הלשון 36307575

^{טז} כמו שנתבאר לעיל בערך 'בז'.

מדור מחשבה

בלביפדיה מחשבה

בזז

סוגיות במחשבה

בזז

בלבביפדיה מחשבה

בזו

לילוד אשה ביננו, ואמר לו הקב"ה אחוז בכסא כבודי והשב להם תשובה, הרי שלקח המתנות מכח התשובה שהשיב להם, ותשובה שייכת לענין השבי, וכן פרשו בגמרא 'לקחת מתנות באדם' בשכר שקראוך אדם, היינו שהטענה שטענו על משה והשיב להם הם גרמו לו שזכה למתנות.

אך יש לפרש מה שחשוב בפסוק 'שבי' והמשיך הפסוק לקחת 'מתנות', תחילה קראו שבי ואח"כ מתנה. ועומק הדברים כמו שהוזכר שני ביזות מצינו במשה, ביזת הים וביזת מדין. וכתבו במפרשים (בנצי"ב ועוד) שחילוק דין יש ביניהם, שבביזת הים, אותו הממון שפלט הים היה הפקר - כדין זוטו של ים ושלוליתו של נהר (ב"מ כא ב), והרי לא זכו מהמצרים אלא מהפקר, לעומת כך במלחמת מדין שנאמר שם לשון בזו זכו מהמדינים עצמם, והיה זה חלק מהמלחמה גופא, והיינו שהנצחון כולל את לקיחת הממון, וכן מצינו בשמעון ולוי שבאו על שכם 'ויבזו העיר', שקנו את הממון כקנין הנקרא בלשון חז"ל 'כיבוש מלחמה', והרי שהמלחמה והכיבוש פועל גם על הממון שהופך להיות של הנוצח.

והרי ששני מהלכים יש בביזה, יש ביזה שבא הממון מן ההפקר, ויש ביזה שלוקחים דבר מן האחר, מדין המלחמה, שנקנה הממון לכובש מחמת הכיבוש גופיה.

בקריעת ים סוף יצאו ממצרים למדבר, ומכח כן בזו הממון

ונבין, שהרי יציאת מצרים לא הושלמה עד לקריעת ים סוף שהרי עדיין היה 'מצרים רודף אחריהם', א"כ הרי בקריעת י"ס יוצאים ממצרים, ויוצאים למדבר, שדרשו חז"ל (נדרים נה א) על הפסוק במסעות 'ומדבר מתנה',

במשה רבינו מצינו שני מהלכי ביזה

מצינו שורש בזו - ענין הביזה במשה רבינו בתחילת הנהגתו ובסוף הנהגתו, בתחילת הנהגתו - ביציאת מצרים היתה ביזה בקריעת ים סוף, ביזת הים, ובמיתתו של מ"ר מצינו שנאמר עליה שתלויה ושייכת למלחמת מדין, ומצינו שהיתה ביזה במלחמה כנאמר בפסוק (במדבר לא ט) 'וישבו בני ישראל את נשי מדין ואת טפם ואת כל בהמתם ואת כל מקניהם ואת כל חילם בזו'. וממה שמצינו למציאות זו של ביזה אצל משה תחילה וסוף, הרי ברור שענין הביזה הוא ממהות משה רבינו ושורש בקומתו.

עוד מצינו במשה מאמר חז"ל הידוע שכאשר היה בבית פרעה לקח משה את כתר, ורצה פרעה לבדקו אם הוא בר דעת והביא לפניו שני קערות שבאחת מהם זהב ואבנים טובות ובשניה אש, ורצה משה להושיט ידו לזהב אך הגיע מלאך ודחפו לידו של משה אש והכניס ידו לפיו ומכח כך נעשה כבד פה וכבד לשון. והרי שמשה מצד עצמו חפץ לקחת את הזהב - ענין הביזה, אך במקום שנתקיים בו ביזה נגרם שיהיה כבד פה ונחסרה כל מציאותו, שהיא בדיבור, שכך נקרא 'דבר אחד לדור', וכל מציאותו היא ששכינה מדברת מתוך גרונו שנפגם מכח מעשה זה.

ובגמרא בשבת (פט א) דרשו על מה שנאמר במשה 'עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם', שכל מלאך נתן לו מתנה אחר שנצחם בויכוחם, ואף מלאך המות נתן לו מתנה את הקטורת. ויש לפרש דברי הגמרא, דצ"ב לכאורה אם נתנו לו המלאכים מתנות למה חשוב שלקח משה כשבי - ביזה, אך בעומק יש לפרש דנתנו לו המתנה אחר ששאלו מה

מן הים והביאתו בתיה לבית פרעה רצה משה לבזוז את כתרו של פרעה.

ובתחילה רצונו היה בכתרו של פרעה, ואחר כך כשבדקו בקערות רצה לבזוז זהב ואבנים טובות, וביציאת מצרים מצינו שני דברים אלו וסדרם בהיפך, שבתחילה בזזו הממון, ואחר כך בא משה למרום ולקח מתנות - שבי את הכתר, את התורה.

ויתבאר מעתה מה שנתקשנו בביאור מה שחשוב לקיחת משה את התורה שבי וחשובה מתנה, דלכאורה סתרי אהדדי. דמצינו בקריעת ים סוף שמתחילה היה בממון ביזה על ידי הים שבוה הפך להפקר, וכשיצא למדרגת מדבר תפיסת ישראל בממון היא כמתנה מההפקר. וכן במשה שלקח מתנות, ויתבאר שבעומק המתנות והשבי אינו רק במה שנתנו לו המלאכים אלא על התורה עצמה שירד עם שני הלוחות, כדברי חז"ל הידועים כשמשה רבינו יורד מן ההר הוא אוזז את הלוחות בידו, הקב"ה אחז שתי טפחים והוא אחז שתיים, ובשעה שבני ישראל חטאו רצה הקב"ה לקחת את התורה בחזרה אליו, נתחזק משה רבינו והוריד את התורה למטה, הרי שתפס משה התורה כשבי.

והרי עומק מדרגת מתן תורה כדברי הגמרא הידועים בשבת (פא א) 'בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, באו ששים ריבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע', וכאשר חטאו בחטא העגל התנצלו מכתרים, והכוונה בזה, כנזכר שמשה הוריד למטה ושבה את התורה, ולכן נטלה ע"י שנלקחו הכתרים - מדרגת מתן תורה מכל בנ"י וניתנו למשה, וכדאיתא בחז"ל (שם) שעתידי משה להחזירם.

וברור הדבר ששורש מה ששבה משה התורה - הכתרים הוא במה ששבה את כתר פרעה, שמכח זה נפגם במהותו שנעשה כבד פה, וכאן שבה הלוחות שבהם עשרת הדברות - דיבורים.

שכל המשים עצמו כמדבר ניתנת לו התורה במתנה, ועוד אמרו חז"ל למה ניתנה התורה במדבר לומר לך מה מדבר הפקר לכל אף התורה הפקר לכל, 'תורה מונחת בקרן זוית כל הרוצה יבא ויטול'.

ומעתה נבין בעומק, שהרי יסוד מה שהממון היה הפקר בביזת הים אינו כזוטו של ים אלא כשלוליתו של נהר, דהרי כשהמצרים נכנסו למקום הים עדיין היה יבשה מכח ישראל, וא"כ אי"ז כים המלא מים לעולם ומיד כשנכנס הממון לשם אבוד הוא מבעליו ומכל אדם, אלא דומה זה לשלוליתו של נהר כדפרש"י שפעמים הנהר עולה ושולל מה שבסביבתו, ויל"פ דמשום כן נקרא שלוליתו - לשון שלל, שהוא עולה ולוקח הממון כביזה, לעומת ים שאין בו ביזה, ובקריעת ים סוף נמי היה כן, כמשנ"ת שהרי נכנסו מצרים עם הממון ליבשה ובא הים ושלל מהם לצורך ישראל, וזה יסוד הביזה בביזת הים.

[וברבותינו פירשו החילוק בין ביזה לשלל, דשלל הוא שם תואר כללי, ובז הוא שם תואר פרטי, ואכ"מ].

ויתבאר שנקרא ים סוף נקרא כן מלשון סוף, שהוא סוף מצרים וביזה יצאו ישראל משיעבוד מצרים, וכשיצאו מהים ליבשה זהו יציאתם ממצרים למדבר, ומשום כן הביזה שבזו אינה מחמת הים כמשנ"ת אלא מחמת היבשה, שנכנס הממון בזמן יבשה ובא הים ופעל בהם תחילת ביזה, וכשפלט הים את הממון ליבשה באה תפיסת וביזת ישראל בממון, והוא משום מציאות המדבר שביבשה, כנזכר שמדבר היינו תפיסת הפקר.

משה שבה התורה - הכתרים ועתידי להשיב

משה נקרא ע"ש 'כי מן המים משיתיהו', וברור שתפיסת משה רבינו שייכת לקריעת ים סוף, שיצאו בה מן הים ליבשה, ובדבר זה יש ביזה, וכמו"כ יש במשה רבינו שאחר שיצא

ה' והיינו שהיתה כל חמדתו של בלעם לקחת שבי, ומדרגת משה הוא דיבור שכינה מדברת מתוך גרונו, לעומת מדרגת בלעם שכשבא לקלל נעשה כחכה לח"ד מ"ד בגמ' (סנהדרין קה ב), והיינו שחכה היא הכלי שבה שובים מן היס כשעומדים ביבשה.

ונבין עוד נודע שמשה הוא דעת דתיקון לעמת בלעם דעת דקלקול, שהרי המשך הפרשה שם נאמר 'וישבו בני ישראל את נשי מדין ואת טפם ואת כל בהמתם ואת כל מקניהם ואת כל חילם בזזו, את כל עריהם ומושבתם ואת כל טירותם שרפו באש', [זה אותו אש דמשה שנגע בקערת האש כמשי"ת בסמוך], 'ויקחו את כל השלל ואת כל המלקוח באדם ובבהמה ויביאו אל משה' וגו', ואז 'ויקצוף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים לצבא המלחמה ויאמר אליהם משה החייתם כל נקיבה הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' על דבר פעור ותהי המגפה בעדת ה' ועתה הרגו כל זכר בטף וכל אישה יודעת איש למשכב זכר הרוגו', ומבואר חילוק משה - מדרגת התיקון, מבלעם - מדרגת הקלקול, דמשה פירש האשה כנאמר 'ואתה פה עמד עמדי', ובלעם לעומת לא רק שלא פירש מאשה גם נפל עוד והיה רובע את אתונו כדאיתא בחז"ל (סנהדרין קה א), ולכך דייקא 'כל זכר בטף וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו'.

ויתפרש ענין רובע את אתונו, ש'אתון' הוא מלשון 'את-און', והיינו מדרגת הקלקול באותיות, א' עד ת', ומצינו בתורה שיש אותיות בינוניות - שהם האותיות הרגילות בידינו, ויש אותיות גדולות (רבת) כמו בש' דשמע, ויש אותיות קטנות (זעירא) כמו בויקרא שהא' בו זעירא כמו ויקר שנאמר בבלעם. ומדרגת משה ובלעם הוא באותיות הקטנות שמשה מתקנם ובלעם בחינת הקלקול שבהם, ומצינו כן במשה שבקטנותו נזרק ליאור - ונתקיים בו 'זוטו של ים ושלוליתו של נהר', ונתגלה אצלו מדרגת שבי כשהיה קטן (בדעת) בכתר והאבנים

אך מ"מ עתיד משה להחזירם, וכידוע מרבתינו יש צדיקים שמקבלים את חלק האחר כשחוטא, כמ"ש 'זכה נוטל חלקו וחלק חברו בג"ע', ולא מחזירים ויש שמחזירים כאשר שב בתשובה, ומצינו לדבר זה שלוקח אחר מחבירו את זכויותיו בדברי חובות הלבבות הידועים שהמדבר לשה"ר בחבירו כל זכויותיו עוברות אליו, וכאשר עשה תשובה חילוק יש בין הצדיקים אם יחזרו הזכויות למדבר אם לאו.

אך במשה איתא שיחזור, והיינו שלקחם כשבי, שהוא גם לשון השבה, ומצד התיקון מחזיר משה את התורה לכלל ישראל. והרי שבמדרגת מתן תורה התגלה במשה שני החלקים של השבי, מה שלקח משה מהמלאכים - וזה כמדרגת שבי דאבנים טובות שעשה משה, ועוד שבה את התורה - שהיא במדרגת הכתר ואותה עתיד להחזיר, וכל התורה שבידינו השתא היא מכח שבי זה.

ביזת משה עומדת לעומת ביזת בלעם

בספרי (דברים לט י) דרשו על הפסוק 'ולא קם עוד נביא בישראל כמשה' (שם) אבל באומות העולם קם, ומנו בלעם. והרי יתבאר, שהמלחמה האחרונה שנלחם משה היא מלחמת מדין, ומכלל המלחמה שם נאמר בפסוק 'ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב', וברור מה שמיתת משה תלויה במלחמת מדין, שצריך משה לפני מיתתו להשלים עצמו ולבטל קליפתו - בלעם, ורק אח"כ מת משה, ומת היינו אותיות 'תם', שאז השלים משה עצמו. והמשך הפסוק 'ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב' הוא 'וישבו בני ישראל את נשי מדין ואת טפם ואת כל בהמתם ואת כל מקניהם ואת כל חילם בזזו, ומבואר שייכותם זה לזה, שעשו שבי שתיקון דמשה ולא שבי דקלקול דבלעם.

ומצינו בבלעם שאמר לבלק 'אם יתן לי בלק מלוא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי

את עצמם למקום אחד, ומכח הארת השלילה נעשית יבשה, ובקריעת ים סוף שפלט הים את הממון ליבשה נתגלה עומק שורש יבשה, שכל מהותה הוא מדין שהמים נהפכו להיות מציאות של שבי, בזה שנעתקו למקום אחר. וכדברי רבותינו שתנאי התנה הקב"ה במעשה בראשית שיקרע הים, והרי ברור שמאותו שורש הוא, שלילת הים ומציאות היבשה, וזה שורש הארת משה רבינו.

בקריעת ים סוף

היה השבי במדרגת נקבה

ויתבאר עוד מאמר חז"ל (מכילתא שמות טו ב) 'ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי', דצ"ב מה שהוזכר יחזקאל בן בוזי דייקא, ומבואר שבוזי הוא לשון ביזה, וגדולה ההארה בקריעת ים סוף על ידי הנקבה - שפחה, שכן תחילת קריעת ים סוף הוא במה ששאלו אשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב ושמלות, ואח"כ שבו ולא החזירו, שמשום כן רדפו אחריהם, ונשים דייקא שאלו ולא גברים, שכן 'על ידי נשים צדקניות נגאלו ממצרים', שעל ידי משה רבינו נגאלו ופעלו בו בתיה ושפרה ופועה, וכן איתא ברבותינו ש'שירה חדשה שבחו גאולים' הוא שירה של נקבה, והוא מכח הביזה של הנקבה.

אך במתן תורה היתה הביזה של הזכרים, שכן רק הזכרים נצטוו על לימוד תורה, א"כ משה ששובה התורה היא ביזה במדרגת זכר. ובלשון אחרת, בביזת הים הרי עסקו כולם (מלבד משה שהיה עסוק בעצמות יוסף), אך מתן תורה זה מדרגת שבי של מלחמה, שנלחם משה לקבל את התורה, וכדאיתא בגמרא (יבמות סה ב) איש דרכו לכבש ואין אשה דרכה לכבש, א"כ אין לה חלק בביזה זו, אלא משה כובש את התורה ולוקח אותה לארץ, במדרגת ביזה דזכר.

וברור מה שאיתא בגמרא (ברכות לב א) שבשעת העגל ששבר משה הלוחות 'תש כחו כנקבה', שאז השליך מידו את הביזה והשלל

כנ"ל, וכן נתגלה אצל משה בגדלות (גדלות בדעת) במתן תורה, וא"כ במדין תיקן משה שני חלקים אלו, שמכח האש שדחפו המלאך שרפו את כל טירתם באש, ושבו את הטף - הקטנים שלא ראויים למשכב זכר, והראויים למשכב זכר הרגו.

ויתבאר, דבעומק לקח משה את הכתר מפרעה, שהרי כל מה שבא לבית פרעה כדפירש האבן עזרא הוא בכדי ללמוד גינוני מלכות, כדי שיזכה להגיע לשלימות ההארה של מלכות, בכתר דמתן תורה.

עוד יתבאר, דהרי בגמרא בסנהדרין (כ ב) איתא שהשלל שלוקחים מן המלחמה חציו למלך וחציו לשאר העם, ולמשה הרי היה דין מלך 'מלך ביפיו תחזינה עיניך', הרי א"כ שלקח מזה הכתר שהוא עומק מדרגת המלכות, דבכתר גופא מונח חצי ביזה, ובקטנות משה רבינו כבר מונחת גדלותו, שרוצה לקחת כתר המלך, וכאשר אח"כ רצה ליקח האבנים טובות זהו החצי השני של הביזה שאינו של הכתר, אלא של העם, ובזה תיקן משה את הביזה בקטנותו, ולכן הורגים במלחמת מדין את הקטנים שמתקנים את הביזה דקלקול בקטנות, לעומת ומכח משה רבינו שהוא ביזה דקדושה בקטנות שמתגלה בה מציאות הגדלות. וכן החלק השני שהיה שם, 'וכל אשה ידעת למשכב זכר הרגו', ששורש זה במה שפירש משה מן האשה.

ובחשבון הדברים עלה בידינו, דהביזה הראשונה דמשה, היא ביזת הים, שורשה הוא כשלוליתו של נהר, ולאחר מכן כשפלט הים ליבשה, וזכו בני ישראל ביבשה, ששורשה יבש (והה' נופלת) והרי יבש הוא אותיות שבי, וברור ששם שורש מציאות שבי.

ושורש לזה במעשה בראשית, שהיה העולם כולו מלא מים, וביום השלישי נאמר 'יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה', והרי שהיה מתחילה הכל ים ונעשה יבשה - יבש, על ידי שלילה ששללו המים

המדרגה שנתגלתה אצל משה בתורה מדרגת ביזה דזכר אלא מדרגת נקבה, ובקלקול לא רק שאינה בוזת את הד"ת אלא מבזה אותם, כמו שמצינו במיכל בת שאול שראתה את דוד המלך מפזז ומכרכר בכל עז לפני ה', ושאלה לו על מה שמבזה עצמו, והרי שבזתה דברי תורה, לעומת דוד שביזה עצמו כמדרגת בן בוזי דתיקון.

ועוד מבואר דבקריעת ים סוף נתגלה ביזה דנקבה, שכן היה שם ביזה דבזיון, ובבזיון גדולה האשה מהאיש, כמו שמצינו לגבי צדקה, שאיתא בגמרא שניים מבקשים צדקה איש ואשה, אשה קודמת שבזתה מרובה. ובצד הביזה דזכר מבואר דנתקיים זה במתן תורה, והיה ביזה של הכתר, והרי הוזכר שכל ביזה חציה למלך וחציה לעם, ומבואר שמלך בדיני התורה יכול להיות רק זכר, (אף שמצינו אסתר המלכה ועוד אינו מד"ת), וא"כ חצי הביזה למלך הוא הביזה דזכר, והיא ביזה מכח מלכות - מכח כיבוש כנזכר שביזת התורה היא ביזה מיד הבעלים מכח המלחמה, אך מדרגת הביזה שבעם היא החצי השייך לנקבה.

וכן מצינו דין נוסף שנלמד ממה שנאמר במלחמת מדין (במדבר לא כה-כז) 'ויאמר ה' אל משה לאמר שא את ראש מלקוח השבי באדם ובבהמה אתה ואלעזר הכהן וראשי אבות העדה וחצית את המלקוח בין תופסי המלחמה היוצאים לצבא ובין כל העדה', (וכנזכר חצי הביזה למלך וכאן מיירי בחצי של העם), והרי נאמר שחולקים בשוה היוצאים למלחמה והשומרים על הכלים, ומבואר, שהיוצאים למלחמה היינו הזכרים שדרכם לילחם, והחצי השומרים על הכלים היינו הנקבות - שהם מציאות של כלים - כלי קיבול, ככל ההיוצאת מחופתה לשמור על הכלים וזה ענין החלוקה שהיתה במלחמת מדין.

ועוד נאמר שם בהמשך הפרשה (שם כה-ל) 'והרמותם מכס לה' מאת אנשי המלחמה היוצאים לצבא אחד נפש מחמש המאות מן האדם ומן הבקר ומן החמורים ומן הצאן

שלקח במדרגת זכר. ויתבאר עוד הטעם שנצטוו לפני מתן תורה 'אל תגשו אל אשה', ומשה רבינו הוסיף עוד לפרוש מן האשה לעולם, כיון שזכה בתורה ונשאר במדרגת זכר א"כ הרי שביזת הים היה במדרגת נקבה, וביזת התורה במדרגת זכר, דשייכא התורה למלחמה שדרכה בזכר, וזהו פירוש דברי הגמרא (זבחים קטז א) שבשעת מתן תורה נתקבצו כל האומות לבלעם ושאלו שמא מבול בא לעולם, היינו שיחזיר את המים ליבשה ויבטל את היבשה, ושאלו זה לבלעם דיקא, שכחו בביזה זו. וכשבאים במלחמת מדין הורגים את הנשים משום שהם חלק מבלעם שהוא הקליפה כנגד מתן תורה, ובמתן תורה נצטוו על פרישה מן האשה.

ויתבאר שיש שבי דנקבה שהיה בקריעת י"ס, ויש שבי דזכר במתן תורה, ומקבילים הם לשני דיני הביזה שנזכרו למעלה, שיש ביזה מן ההפקר שהיתה בקריעת י"ס, ויש ביזה מן הבעלים שהיתה במלחמת מדין, וברור הקבלתם, שהביזה באשה היה בקריעת י"ס שהיה מן ההפקר, כדאיתא בגמרא שהאשה מפקירה עצמה לבעלה כדי שיקדש אותה, והרי היא כמדבר שהוא הפקר, וכן שדשים בו, ונקרא בלשון חז"ל מעשה האיש באשה דש, (כנאמר בער ואונן שהיו דשים מבפנים וזורים מבחוץ). ומטעם כן היתה ביזה זו ביבשה, ד'אשה קרקע עולם, ומדין היבשה הזה נתגלה השבי, יבש - שבי. ולפי"ז מבואר עוד שבזו וכן בוז שורשם אחד, ונתבאר ביריעות שלמה (עיין ערך בוז) הגדרת הדבר שכן בביזה הדבר מבזוה, ויל"פ דודאי יש קצת בזיון במה שעובר מרשות לרשות, אך כיצא מרשות בעלים להפקר זהו הבזיון הגדול יותר, וא"כ ברור הדבר שבביזה דקריעת י"ס שהיה הממון הפקר התגלה בוז - בזיון, וכנזכר דמשום כן שייך הדבר ליחזקאל בן בוזי, דנאמר שראתה שפחה על הים - מדרגת נקבה, מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, שאיתא בחז"ל שנקרא כן ע"ש שביזה עצמו על ד"ת, וביאור הענין, שלא נתגלה ביחזקאל

תלי תלים של הלכות וכו' ואמר לו משה שיתן התורה על ידו, ואמרו רבותינו שאמר משה 'ולואי שיהיה מזרעו', ויתבאר עומק מה שבקש משה שיהיה מזרעו, שהרי משה ובלעם מדרגתם באותיות אלא שבלעם אותיותיו בלא כתר - קטנות, ומשה יש בהם כתרים והוא מכח מה שקיבל הכתרים כשחטאו בני ישראל בעגל, וביאור הדבר שהיו בני ישראל במדרגת ישראל אותיות לי-ראש, ונפלו למדרגת עקב, מלמעלה למטה.

והרי שורש רבי עקיבא הוא עקב, ואם נכתב בא' (ונחלקו בזה רבותינו) הרי שורשו בא' זעירא דמשה, ועקיבא הוא אותיות יעקב-א, ומצינו בר' עקיבא היפך משה שהרי ר' עקיבא היה מ' שנה ע"ה שהיה אומר מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור, וזו נפילה ממדרגת משה שכבר בקטנותו כשהיה טף בא לקחת הכתר, אך כשגדל ר' עקיבא הרי גדל על ידי לימוד מ'מים שחקו אבנים', והיינו שחוזרים המים ליבשה, דהאבנים הם מדרגת יבשה ובאים בהם המים, ועל ידי זה תיקן ר' עקיבא מדרגת השבי, והוא על ידי כתרי האותיות שדרש האותיות הקטנות ובזה מתקן מכח מה שנגע משה בקטנותו בכתר את שנפל הוא בקטנותו. (עיין ילקוט ראובני ויקרא, אות ב.)

וכן מצינו שקטן מלמדים אותו אותיות, אך גדול קורא בתורה, וס"ת צריך שיהיה (לכתחילה) מתויג, ומבואר שבזה הוא גדול שקורא יחד עם הכתרים, ולכן מבקש משה שיהיה ר' עקיבא מחלציו, שיהי מחובר אליו לתקן כתרי האותיות שאז מבטלים האותיות דמשה רבינו את אותיות דבלעם.

משה רבינו, רבי עקיבא ורשב"י

ונבין מעתה מעשה דר' עקיבא ורחל אשתו המובא בגמרא בנדרים (נא), שהיו עניים ביותר אחר שהדירה כלבא שבוע מנכסיו ואמר לה ר"ע שכשיתעשר יעשה לה ירושלים של זהב, ואיתא שם אח"כ שנתעשר מכמה דברים ואחד

מחציתם תקחו ונתת לאלעזר הכהן תרומת ה' וממחצית בני ישראל תיקח אחד אחוז מן החמישים מן האדם ומן הבקר ומן החמורים, ממחציתם תקחו ונתת לאלעזר הכהן תרומת ה' וממחצית בני ישראל תיקח אחד אחוז מן החמישים מן האדם מן הבקר ומן החמורים וגו' ונתת אותם ללויים שומרי משמרת משכן ה', דמצינו בזה חילוק הנ"ל, שחצי הביזה לאלעזר הכהן שהוא היה בבחינת שר הצבא - שבזז מכח המלחמה, וחציו השני בא ללויים שמרי משמרת ה', שהם בזזים במדרגת נקבה

ונבין מעתה שכנזכר מדרגת הביזה העליונה היא בביזת משה רבינו את הכתר שבא לבזז את כתרו של פרעה, וכתרו של פרעה הוא הנקרא בלשו רבותינו כתר דמסאבותא, לעומת הכתר דקדושה שבזז במתן תורה, כנזכר שקיבל משה הכתרים, ובגמרא בסנהדרין (צט ב) איתא שכל אלוף היינו מלכותא בלא תגא, היינו בלא כתר, שפירוש תגא היינו מלכות - כתר, ומאות אלף זעירא דקלקול נעשה אלוף.

ונבין בעומק שנקרא תגא כתר, וכן מצינו שפעמים שנקראו בחז"ל תגי אותיות ופעמים שנקראים כתרי אותיות, ויתבאר למשנ"ת למעלה דמשה עומד לעומת בלעם באותיות קטנות, דבלעם מדרגתו אותיות קטנות שאתון היינו א-ת און -אותיות מקולקלות, וזהו קטנותם, ומשה מתקן בקטנות האותיות שבויקרא - ענין ענותנותו של משה. ועוד יל"פ שאותיות קטנות היינו אותיות בלא כתרים, א"כ בלעם הוא אתון - אותיות מקולקלות שמדרגתו באותיות בלא כתר, לעומת משה שקיבל כתרים, וזהו השבי שלקח.

ר' עקיבא בא ממה רבינו דהוא מתקן על ידי

ונבין בעומק דברי הגמרא במנחות (כט ב) שכאשר על המשה למרום לקבל התורה מצאו להקב"ה יושב וקושר כתרים לאותיות ושאלו מה זה ואמר לו שעתיד עקיבא בן יוסף לדרוש

(גיטין סז א), והרי שבי הוא ר"ת שמעון בן יוחאי כנודע, וברור שזה מדרגת הכתרי אותיות דר"ע שנתגלה ברשב"י, ומכח זה באה מדרגת השבי. וברשב"י יש חזרה למדרגת משה רבינו, במה שערך למערתא ולא אמר לאשתו, כיון שדעתם קלה, והיינו כמשה שלא ירד לדעת קלה - קטנות דאשה, ומה שהלך יחד עם אלעזר בנו מקביל למה שאיתא בחז"ל שאמר הקבה למשה כשעלה למרום לקבל התורה 'היה לך לעזרני', ועוד מצינו במשה רבינו שהיו לו שני בנים, גרשום ואליעזר, ואליעזר קרוב הוא לשם אלעזר ורק מבדילה ה' ביניהם, א"כ הרי אלעזר נמצא עם רשב"י במדרגת נקבה, ועזר לו כאותיות אלעזר - עזר-אל, והרי שלא ירד רשב"י למדרגת הנקבה, הדעת הקלה, אלא אדרבה העלה את התחתון למציאות העליון.

ידועים דברי הגמרא במסכת סוכה (מה ב) שאמר רשב"י לאלעזר בנו 'ראיתי בני עליה והם מועטים, אם אלף הם אני ובני מהם, ואם שניים הם אני ובני הם', ויתפרשו דברי הגמרא כמתבאר, שבני עליה היינו עליה זו מקטנות שאינם בקטנות אלא בעליה, שעומק מדרגת רשב"י הוא מה שהעלה את רבי אלעזר בנו לגדלות, והוא 'תרומות ממידתו של ר"ע' - מכח מה שהעלה ר"ע עצמו אחר ארבעים שנה לגדלות.

ויתבאר מדרגת שני בני משה, גרשום ואליעזר, שנתבאר בפסוקים ענינם, גרשום 'כי גר הייתי בארץ נכריה', ואליעזר 'כי אלוקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה', דמדרגת גרשום הוא ביחס למקום - בארץ נכריה, וזהו מדרגת הנקבה - היבשה, אשה קרקע עולם, לעומת כך מדרגת אליעזר 'ויצילני מחרב פרעה', היינו כחו ותוקפו של פרעה שניצל ממנה משה על ידי שנעשה צווארו כשיש, והיינו כח השבי העליון שהתגלה במשה, ומקטנותו נמצא משה במדרגה זו העליונה של שבי ביזה דכתר, ומגלה משה על ידי שהוריד התורה לארץ שכל הבריאה היא על ידי ש'אסתכל באורייתא וברא עלמא', וזה כל תפיסתו בתורה

מהם הוא מאשתו של טורנוסרופוס הרשע, ששלח אותה טורנוסרופוס שתחטיו וגלתה שוקה, ושחק ובכה ר"ע, ואמר לה שבכה משום שעתיד יופיה לבלות בארץ ושחק כיון שעתידה להתגייר ולהנשא לו, וכן הוה. ונתבאר ברבותינו ששייכי להדידי ג' דברים הללו. ויל"פ דזהו עומק חילוק מדרגת משה מר"ע, שמשה בקטנותו נמצא בשורש הגדלות, שלוקח את הכתרים כבר אז, ובזכריה (ד י) נאמר 'מי בז ליום קטנות', [ובילקו"ש שם פירש מי בז ליום קטנות, מי גרם לצדיקים שיתבזבו שולחנם, קטנות שהיתה בהם], בעומק יתפרש על משה רבינו שהיה בו ביזה כבר מקטנותו, שנולד גדול, ומהול.

ולעומתו יתפרש בר"ע 'מי בז ליום קטנות' שהיה ארבעים שנה עם הארץ - במדרגת קטנות, ואחר כך התגדל ותקנה לא על ידי שמבזה את הקטנות אלא מרומם אותה ומעלה אותה עד שמגיע לכתרי אותיות, וכן ר"ע הוא היפך משה שהיה בעניות עם אשתו, ואמר לה כששכבו בעניותם על תבן שיתעשר ויביא לה ירושלים של זהב, שכבר בקטנותו גילה את הגדלות, שיתעשר - שיעלה עד מדרגת עשר. וכן רחל נשאה לו כיון שראתה בו בקטנותו את גדלותו, שהיה צנוע - שהקטין את עצמו אך בר מעלה - היתה בו גדלות. וזהו מה שעתידי לצאת ממשה ר' עקיבא שיעלה הקטנות לגדלות, מדרגת השבי שמתגלה בכתרי האותיות.

וכן מצינו חילוק בין משה לר"ע, שמשה פירש מן האשה והטעם כדי שלא ירד לקטנות, שאשה דעתה קלה, וביאה היא ענין קלות דעת (כנזכר בחיוב טבילת עזרא, כיון שא"א בלא קלות ראש), שיוורד האדם לדרגת הדעת הקלה של האשה, ומכח זה בא ההולדה שנעשה קטנות שאין בה דעת, אך ר"ע תפיסתו הפוכה ממשה כמשנ"ת.

ומצינו שתלמידו של ר"ע הוא רשב"י, שהרי אמר רשב"י לתלמידיו 'בני שנו מדותי שמדותי תרומות מתרומות מידותיו של ר"ע'

מיועצי פרעה, ומאותו שורש - מבית פרעה משה לקח הכתר, א"כ בהריגת בלעם בחרב מתגלה מצד העליון משה רבינו ומצד התחתון רבי עקיבא, ונשמת רשב"י היא השורש המחבר אותם שהתחתון עולה בו לעליון, ובו לא היה תחתון בפועל כר"ע כנזכר.

לעת"ל תבא ביזת הים השלימה - בתורה

ושלימות מדרגה זו תהיה לעת"ל כמו בימי שלמה שלא היה נחשב כסף וזהב למאומה מכח ריבויים, שאז אין צורך למדרגת השבי, וכן לעת"ל יתקיים 'ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים', שאז יהיה מלבד מה שהיה בביזת הים ביזת אבנים טובות ומרגליות, יהיה בזה - יבזזו לחכמה כי תמלא הארץ ממנה, וזהו 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות', אך בדרגה עליונה יותר, שאז היה ביזת ממון מדרגת נקבה, ולעת"ל יהיה ביזה שלא היה חסר כסף וזהב ולא חכמה, וידעו כולם את ה' 'מקטנם ועד גדלם', שיצטרפו הקטן והגדול, ויצטרף ויתאחד שם ה' ותהיה הביזה השלימה ולעת"ל תתבטל קליפת עשו כנאמר 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו' שהוא מלכות בלא תגא כנזכר, ויתגלה הכתר העליון, 'ויתנו לך כתר מלוכה', ויבזזו כולם את עומק התורה על ידי פנימיות הביזה - חכמה אין סוף, שהתורה היא כמים שאין להם סוף, 'ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים', והיא תהיה ביזת הים לעת"ל, 'ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים'

מכח השבי דמשה. ושני חלקים יש לשבי, יש שבי דמדבר, ויש שבי דארץ ישראל, מדרגת תורה כנזכר היא 'מדבר מתנה', ובמתן תורה לא היתה חלוקה לשבטים, וכן במדבר הלכו כולם סביב למחנה שכינה מלבד הלויים, אך כשבאו לארץ נתחלקו השבטים, וקבלו בני גד ובני ראובן את עבר הירדן מקום קבורתו של משה, כיון שהיה להן מקנה רב מכח תקפם וחזקם, שלקחו המקנה כמבוא ברבותינו ממלחמת מדין, וזהו שאמרו למשה שרוצים לקבל שם 'כי מקנה רב', שבועמק הכוונה 'לחלקת מחוקק ספון', שרוצים להיות יחד עם משה רבינו כי שם נמצא מדרגת השבי שהיא מדרגתם. וכל שבט ושבט מקבל חלק בארץ, היינו חלוק הגדלות לקטנות מתוקנת, וכל אחד מקבל הארתו שלו, ויש לו מדרגת מתן תורה שלו, כנאמר 'כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים', ושמים שופטים ושטרים בכל שער, היינו מכל שבט לשבטו, שמתגלה בארץ ישראל תיקון הקטנות.

וזהו עומק מה שאמר ר"ע לרחל אשתו שיביא לה ירושלים של זהב, שמצינו בירושלים מדרגת גדלות שמכח כן ירושלים לא נתחלקה לשבטים כמבואר בגמרא ביומא (יב א), וא"כ זהו שיביא לה ירושלים, שורש שכולל בתוכו החלוקה והכללות של השבי. וזה כח מדרגת התיקון שנעשה מכח ר"ע, שהקטן והגדול יחד, במשה מתגלה רק הגדלות, ורבי עקיבא מגלה הקטנות של עצמו ומרומם אותה, ורשב"י מעלה את בנו אליו. ובירושלים מתגלה עומק הארה זו, שירושלים נקראת כתר המלך, וזה שורש משה רבינו - הכתר, וכשבנו את בית המקדש נטע שלמה אילנות שהיו מגדלים אבנים טובות ומרגליות, והיינו השורש השני התחתון המתגלה בירושלים, וזה ירושלים דדהבא שאמר רבי עקיבא שיעשה לאשתו שלימות אותה הארה של השבי.

וביטול קליפת משה - בלעם, שאמר 'אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב', שהיה בלעם

סוגיות במחשבה

בז

קטנות, מי גרם לצדיקים שיתבזבו שולחנן וכו'.

אולם כתב רש"י (דברים, ב, לב) וז"ל, בבית סיחון נאמר בזזנו לנו, לשון ביזה, שהיתה חבביה עליהם ובזזים איש לו, וכשבאו לבית עוג כבר היו שבעים ומלאים והיתה (הביזה בזויה בעיניהם), ומקרעין ומשליכין בהמה ובגדים, ולא נטלו כי אם כסף וזהב, לכך נאמר בזזנו לנו (עיין ספר השורשים לרד"ק, ערך בזז), לשון בזיון, כך נדרש בספרי בפרשת וישב ישראל בשטים, עכ"ל. והבן שלדבריו בזז, לשון ב-זז, כנ"ל, כי כאשר שמח בביזה דרכו להתנועע ולזוז הרבה לקחת עוד ועוד, אולם כאשר אינו שמח בביזה אלא בז לה, מתנועע מעט. ומצד כן נקרא בז, אותיות זהב, וכלשון הספרי "ולא נטלו כי אם כסף או זהב", ובפרט זהב, והבן. ונוטלו בשמחה, מלשון עזז, לשון עיוז, שמחה. ובזריזות, זר-זז, והבן.

כתיב (במדבר, לא, ט) וישבו בני ישראל את נשי מדין ואת טפם ואת בהמתם ואת כל מקנהם ואת כל חילם בזזו. ובפרטות נאמר לשון בזז ביחס לבהמה, כמ"ש (דברים, ב, לה) רק הבהמה בזזנו לנו. ועיין רש"ר הירש (במדבר, לא, לב).

וכתב בהעמק דבר (דברים, ב, לה) וז"ל, יש לדעת דשורש "בזה" משמעו הפקר בלי בעלים (מלשון ביזוי, כי דבר חשוב רבים רוצים להיות בעליו, אולם דבר מבוזה, אין מי שרוצה לזכות בו, והבן), ומש"ה נוטל כמו שלבו חפץ, אמנם כשהמנצח מוציא הביזה מבעליהם, ומכל מקום מדקדקים לחלק בשוה, א"כ אינו הפקר ממש, ונקרא בשם "בזז", משא"כ כשאינו קפידא כלל וכל הרוצה יבא ויטול בלי חשבון, מיקרי בז בחסרון אות הכפל, ונראה שזהו כונת הגמרא (שלהי כתובות, קיב) ושבה והיתה לבער, תני ר"י, בזוזי ובזוזי דבזוזי, פירוש, מלבד מה שבזוז לעצמם, יבזוז להפקר ולאבוד, עכ"ל, עיי"ש.

אולם בחשק שלמה (שורש ב, ערך בז) ביאר באופן שונה, וז"ל, בבזיון הוא שולל ממנו כל שיווי כאילו אינו שוה כלום וכו', שוירה בז על הבזיון, נקרא הביזה, דהיינו שלל מלחמה "בז", והוא מלשון בזיון, הן בבחינת הלוקח שנוהג בו מנהג בזיון שלוקחו בחנם בלי מחיר כאילו לא היה שוה כלום, והן בבחינת הבעלים שמבזין אותו ואינם חוששין לו עוד, כי חוששין הם יותר על הצלת נפשם מעל הצלת רכושם, והן בבחינת שמירתו והשגחתו, שאין משגיחין עליו להצניעו כדבר הניקח בדמים, אבל משליכין אותו הנה והנה (ב-זז, לשון הזזה לצדדים, ב' צדדים, הנה והנה) בדרך בזיון, שכל אלה הבחינות יקרא השלל בז. והוא על רוב כפל בז, להוראת ההפלגה, משום רבוי הבזיונות שבו, עכ"ל. ועיין סוטה (מח, ע"ב) מי "בז" ליום

מדור
רל"א
שערים

צירוף
ב-ז

מדור רל"א שיערים

ב-ז

ב-זק. מראה אור שמסתלק במהירות, והוא כזב של זיו, שמכזב ומפסיק את הארתו.

והנה נודע, ברז"ל ר"ת בלהה רחל זלפה לאה. ולפ"ז זב ר"ת, זלפה, בלהה, כלומר מדרגת שפחות ללא הארת אמהות. והוא בחינת בזק כנ"ל. כי הארה במדרגת זיו, היא בחינת זכד, כמ"ש (בראשית ל, כ) ותאמר לאה זבדני אלקים אתי זכד טוב הפעם יזבלני אישי כי ילדתי לו ששה בנים ותקרא את שמו זבלון. ופרש"י זכד טוב, לשון בית זבול וכו' בית מדור. כמ"ש במדרש אגדה (במדבר ב, לב) זבולון היה מצויר עליו כמין בית שנאמר יזבלני, ומתרגמין מדור. וזהו בחינת אשה גמורה, לאה. זכד, זב-ד. אולם זבולון ממוצע בין אמהות לשפחות, כי זבולון, זב-לון. זב, ר"ת זלפה בלהה כנ"ל.

והנה ראשית יצירת האשה לחד מ"ד היתה פרחוף, ולחד מ"ד זנב. זב-ן. לשון קניה בארמית, האשה נקנית. וזהו ענינו חלק הזב שבאדם שזהו שורש האשה, ולכך יכולה להפרד ממנו. וחזרת האשה לבעלה, בחינת זבח, זב-ח. והוא השורש לכל הקרבנות, שכל קרבן אינו אלא זיבה של בעליו, וכאשר זובחו מחזיר זיבתו לשורשו. ועי"כ נמשך זיבה דתיקון, מזבח מזין ומפרנס וכו'. וזהו תוקפו של בועז. זב-עו. שלא קלקל. זיבתו, פגם אות ברית קודש, אלא המתין לנשואין. ואז זכה לתקן שהזב נתעלה לזהב, ויצא ממנו דוד גימ' זהב. ועיקר מקום הזיבה דקדושה לעולם, ממקום ביהמ"ק, הנמצא בחלקו של בנימין, הנקרא זאב "בנימין זאב יטרף". זאב, א-זב. זיבה מאלופו של עולם. כי מאור השכינה השורה במקדש נמשך זיו וזיבה דקדושה לעולם.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אביעזר, אזור, איזבל, כזב, עזב, בזק, ברזל, בוז, זבח, זבולון, זהב, בועז, זנב, זאב, זכד, זבל, זרובבל, נבזוראד, בזז.

זב, ב-ז. והנה יש אור, ומן האור נעשה מים כמ"ש חז"ל, בבחינת אמ"ר, ר"ת אור מים רקיע. וכשם שיש את עצם האור, ויש התפשטות מן האור הנקרא זיו. כן יש את עצם המים, והתפשטותם נקרא זיבה, זב. ומי שלוקח התפשטות זו בכח נקראת פעולתו בוז. ומי שאין לו את מקור המים אלא רק את התפשטותו בלבד, זהו בזיון בוז, כז. ויתר על כן כאשר ישנו ניתוק מן המקור זהו זיבה דקלקול, טומאת זב. וכאשר הזיבה מתנתקת מן המקור, והזיבה עומדת לעצמה, נעשה בחינת זבל, זב-ל. אולם אמרו חז"ל, זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך. וזהו זבל, זב - ל, לעומת זהב, זב-ה. כי מהות הזהב שהוא מאיר מעין זיו. והוא מדרגת זיבה עליונה שעצמות האור מאיר במים, ומתוך הארה זו מאיר אף ביזבתו ונעשה זהב. אולם אצל יצחק אף הזבל שלו האיר יותר מן זהבו של אבימלך.

והנה זב במילוי, זי"ן, ביי"ת עולה עם הכולל ת"פ, גימ' תלמוד וגימ' לילית כנודע. כי מצד מדרגת הזיו, זהב כנ"ל, זהו תלמוד, תורה אור שמשתלשל עד הויות דאביי ורבא "דבר קטן", ונעשה זיו, זהב. לעומת כך לילית, בחינת זבל, גימ' ל"ט, בחינת ל-ט, לשון קללה. והיא בחינת איזבל.

ובחינת זיבה זו דקלקול נקראת כזב, בחינת מעיין המכזב מימיו, משא"כ כאשר אינו מכזב מימיו, תמיד מחובר למקור המעיין. אולם כאשר מכזב מימיו, מתנתק מן המקור. וזהו כזב, כ-זב, דמיון דקלקול. ומדמה דקלקול מראה עצמו כאילו מחובר למקורו לעליון וזו גאווה. ומה תקנתו, אזור, או-זב, כמ"ש חז"ל (תנחומא ישן, מצורע, ח) אין באילנות נמוך כאזור, לפי שהשפיל עצמו, לפיכך יתרפא באזור. וכאשר מאיר אור דתיקון של זב, כנ"ל, אולם אינו בתיקון שלם אזי אין מאיר בו אור של זיו, זהב ממש כנ"ל, אלא בחינת בזק,

מדור קבלה

בלבביפדיה קבלה

בזז

מילון ערכים בקבלה

בזז

בלבביפדיה קבלה

בוז

אור א"ס

אל"ף, אלופו של עולם. וכתב הרד"ק (ישעיה, יח, ב) וז"ל, אשר בזאו נהרים ארזו - "בזאו", האל"ף תמורת הכפל, עכ"ל. ואל"ף זו שורשה באלופו של עולם. ולתתא משתלשל לשרי אלפים. וכתב ר' יוסף בכור שור (מטות, לא, נג) וז"ל, אנשי הצבא בזזו איש לו - לא עשו זאת להקדיש אלא שרי אלפים, עכ"ל. ועיין רש"ר הירש (ואתחנן, ו, ה).

צמצום

צמצום עניינו שהא"ס בוז את האור ולקחו אליו ונשאר רק מלכות, בז, גימט' ט', נסתלק ט"ס ונשאר רק מלכות. וזהו מ"ש (פסחים, פז, ע"ב) "בזזו וגמרו". **מצרים**, מיצר-ים, כנודע, צמצום. ובקרי"ס היה ביזת הים, ביזת מצרים.

קו

תקוה שבביזה שנבזזה לא"ס תחזור אל תוך החלל

עיגולים

עיגול סביב. וכתב במצודות דוד (ישעיה, מה, יד) וז"ל, וכשנפל סנחריב "סביב" ירושלים, בזזו חזקיה ועמו חמדת כל האוצרות, עכ"ל.

כנעני, סוחר, סחור סחור סביב. ואמרו (פסחים, ג, ע"א) שלעת"ל לא יהיה כנעני בבית ה' צבאות, מפני סוד הבינה.

יושר

בזז - ב-זז, זז לצדדים, ב' צדדים, ונאבד היושר.

שערות

עשו איש שעיר. וכתב באגרא דכלה (מטות, ט) וז"ל, אנשי הצבא כנ"ל (עיי"ש). בזזו איש לו, בזזים חלק איש לו, היינו חלק עשו שנקרא איש לו, כי ממונה על ל"ה שרים שבשמאל ועמו הם לו, עכ"ל.

אזן

אן-ז. בתיקון זהו אין-ז, כי האזן מדרגה שמינית שורש לז', ובקלקול נעלם הז', אן-ז, איה ז', כי נבזז

חוטם

חרון אף, כעס, ובביזת מדין כתיב (מטות, לג, יד) ויקצוף משה וגו'.

פה

ביזה ע"ש "דבר" ה', וכמ"ש (יהושע, ח, כז) רק הבהמה ושלל העיר היא בזזו להם ישראל כדבר ה' אשר צוה את יהושע.

עינים - שבירה

חורבן, ובתוך הבריאה, נתגלה בחורבן ביהמ"ק, שהוא שורש כל הבניינים. ואמרו (פסיקתא רבתי, כט, בכה תבכה) כשחרב ביהמ"ק יש מי שהיה בוזז כסף, יש מי שהיה בוזז זהב.

עיין העמק דבר (דברים, ב, לה) וז"ל, בזזנו לנו - רש"י דקדק עפ"י הספרי שינוי לשון הכתוב, דכאן כתיב בזזנו לנו, ובעוז כתיב בזזנו, וביאר דבמלחמת עוג כבר היו שבעים מביזה ע"כ בזזו וקרעו (שבירה), ויש להקשות הרי מלחמת מדין היתה מאוחרת גם למלחמת עוג, ולא כתיב לשון בזיון אלא בזזו איש לו, וי"ל דכאן שתי המלחמות היו תכופים זה אחר זה, על כן היה עדיין "עיניהם שבעים" ממלחמה ראשונה, משא"כ במלחמת מדין שהיה אז איזה משך ביניהם, כבר שכחו את השובע משלל העבר, עכ"ל.

עתיק

בחינת תענוג, כנודע. וכתב המלבי"ם (שמואל, א, כג, א) וז"ל, ויש הבדל בין בוזז ובין שוסס, הבוזז לוקח "להנאתו", והשוסס כוונתו להשחית בלבד, עכ"ל. והבן שיש תענוג בעצם הביזה, ויש ח"ו לשם השחתה בעצם. אולם יעויין עוד בדבריו

במלחמת מדין חלק מן הביזה היו נשים, על זה שאמר להם משה (מטות, לג, יד) ויקצף משה על פקודי החיל וגו', ויאמר אליהם משה החיתם כל נקבה.

כתר

חפץ - רצון. וכתב באמרי בינה (דרוש א' לשבת הגדול, ד"ה והענין) וז"ל, וביזה שתהיה לפני הבוזז למלאות רצונו, עכ"ל.

חכמה

אמרו בירושלמי (מכות, פ"ב, ה"ז) לגבי יואב שר צבא ישראל, שהיה בוזז ומאכיל חכמים ותלמידיהם.

בינה

חכמה - מחשבה. בינה - הרהור. בינה, בין לבין, וזהו הרהור, הר-ה, ודו"ק. וכתב בהעמק דבר (מטות, לא, גג) וז"ל, בוזז איש לו - טרם שלא נתקבל מן הפחותים, היינו משום שהמה בוזז התכשיטין איש לו, א"כ בשעת ביזה והסרה מן האשה היה בזה גם הרהור עבירה, א"כ הגיע להם בעבירה כמו אתנן זונה, וכו', עכ"ל, עיי"ש.

דעת

משה. כתיב (במדבר, לא, ט) וישבו בני ישראל וגו', ואת כל חילם בוזז וגו', ויבואו אל משה וגו', והיינו שהעלו את הביזה לדעת. והיינו כי מלחמת מדין מדרגת משה, ולכך תלויה מיתתו במלחמה זו.

חסד

בתיקון זהו אהבה, ובקלקול נתהפך לאויב, שדרכו לבוזז. וכן פסולת של אברהם, ישמעאל, והוא בוזז. עיין ערך קטן נפש.

גבורה

כתב בהעמק דבר (דברים, ב, לה) וז"ל, בזת הבהמה ושאר דברים, היה לכל דאלים גבר, עכ"ל. וזהו ביזת גבורה, כל דאלים גבר. וז"ל המלבי"ם (יחזקאל, ז, כא) ומה שהאויב בוזז ולוקח ביד חזקה נקרא בז, עכ"ל. וכתב האור חיים (מטות, לב, א) וז"ל, ומקנה רב - וטעם שהיה להם יותר מכל השבטים, להיות שהיו גבורי כח, בוזז אנשי הצבא חלק מרובה מכל השבטים, עכ"ל.

(ישעיהו, מב, כב) ששם הגדיר הבז הוא מה שהאדם בוזז "לצרכו". ודו"ק שיש הבדל בין צרכו להנאתו **יסודו** דילוג, היפך אריך, אורך, סדר. וזה פסח, לשון דילוג כנודע. וכתיב (ישעיהו, לג, כג) מרבה פסחים בזזו בז. ועיין בכורות (לט, ע"א). וצפנת פענח על הרמב"ם (יר"ט, פ"ב, ה"ג).

אריך

אריך, כתר, וט"ס תחתונות שלו אין להם גילוי שלם השתא. ב-ז, גימט' ט'. אולם לעת"ל יתגלה כולו, ואז כולם יאיר להם הארת אריך, יום שכולו אורך, וכולם יבזזו הארתו, בזז דתיקון.

אבא

נעשה מספירה תשיעית חכמה - אבא, כנודע. בז, גימנט' ט'. ובתיקון אמרו (ירושלמי, מכות, פ"ב, ה"ז) שהיה בוזז ומאכיל חכמים, ונעשה בז-בז, המשכת שפע כאב הזן את בניו. בז-ז, ז"ת.

אמא

שדים נכוננו (יחזקאל, טז, ז), ובקלקול נעשו משדים שוד, בוזז. בז-זב, בוזז את השפע הזב משדי האם.

ז"א

שש. והביזה הכתובה בתורה (במדבר, לא, ג) ויהי המלקוח יתר הבז אשר בוזז עם הצבא "שש מאות אלף" ושבעים אלף וחמשת אלפים. וכתיב (יהושע, ח, כז) "ושלל" העיר ההיא בוזז. שלל בגימט' ש"ס, הכפלת ו"ק, ופ"ו ל"ו, וכפול י' נעשה ש"ס.

וסוד סוס, ס-וס, ששים וששים, ז"א. ואמרו (פסחים, ג, ע"א) ביום ההוא יהיה על מצלות הסוס קודש לה', מאי מצלות הסוס, וכו', ור' יוחנן אמר, כל ביזה שבוזזין ישראל עד שעה שהסוס רץ ומציל, יהיה קדש לה'.

נוק'

בנין, שם ב"ן. ואמרו בירושלמי (מכות, ב, ו) לגבי יואב שר צבא ישראל, שהיה בוזז ובונה להן דימוסיות ומרחצאות.

ב"ן גימט' בהמה, כנודע. וזהו ביזת בהמה (במדבר, לא, ט).

תפארת

כאשר בוזז במלחמה ולא בוזז הכל, אלא משאיר לאויב כדי צרכו, זהו מידה ממוצעת של תפארת.

נצח

כתב בהעמק דבר (דברים, ב, לה) וז"ל, יש דעת דשורש "בזה" משמעו הפקר בלי בעלים, ומש"ה נוטל כמו שלבו חפץ, אמנם כשהמנצח מוציא הביזה מהבעלים, ומכל מקום מדקדקים לחלק בשוה, א"כ אינו הפקר ממש ונקרא בשם "בוז", משא"כ כשאין קפידא כלל וכל הרוצה יבוא ויטול בלי חשבון, מיקרי "בז", בחסרון אות הכפל. ונראה דזהו כוונת הגמ' שלהי מסכת כתובות קיב, ושבה והיתה לבער, תני ר"י, בוזי ובוזי דבוזי, פירוש מלבד שיבוזו לעצמם, יבוזו להפקר ולאבוד, עכ"ל.

הוד

נו"ה שם צבאות, צבא-ות. ועיין תפארת שלמה (מטות, ד"ה א"י נקום). ודרך שר הצבא לבוזז, כמ"ש בכמה מקומות, לדוגמא שוחר טוב (פ, ה) בא שר צבא בוזז. ועיין אגרא דכלה (מטות, ג). וכמ"ש (במדבר, לא, ג) אנשי הצבא בוזז איש לו.

נו"ה, תרי רגלין. וכתב במצודות דוד (ישעיהו, יא, ב) וז"ל, אשר בזאו - אשר העכו"ם בוזז את ארצם ורמסוהו ברגליהם, עכ"ל. והבן שכאשר בוזז ברגלים, זהו ביזה בדרך בזיון, בוז, ודו"ק.

וחלק הבינה השייך לעם חולקין חצי יוצאי המלחמה, וחצי היושבים על הכלים. עיין רמב"ם (הלכות מלכים, פ"ד, ה"ט).

יסוד

שכם חלקו של יוסף. וכתוב בה (בראשית, לד, כז) בז יעקב באו על החללים ויבוזו את העיר.

מלכות

מלכות דקדושה, מלכות דוד, מפרץ קאתי, וכמ"ש ביבמות (עו, ע"ב), מלך פורץ גדר וכו'. ובקלקול אמרו (מדרש תהלים, פ, ה) למה פרצת גדריה - כשם שהפרץ הזה שנפרץ הכל עולין ובוזזין אותו, כך כל מי שעומד הוא בוזז את ישראל, (מלכויות) בכל מדי יון ואדום, בא שלטון בא בוזז, בא שר צבא בוזז.

אמרו (סנהדרין, כ, ע"ב) ושאר ביזה שבוזזין, מחצה למלך ומחצה לעם.

נפש

אמרו (כ"ד, לך לך, מה, ט) והוא יהיה פרא אדם - ר"ש בן לקיש אמר, פרא אדם וודאי, שהכל בוזזים ממון, והוא בוזז נפשות.

רוח

כתב במאור ושמש (מטות, ד"ה אך הענין) וז"ל, בוזז - שבזו את נפשו בעיני עצמו, והיה להם רוח נמוכה ונפש שפלה, ועי"ז ניצולו מהרהור הלב, עכ"ל.

נשמה

מדרגת לשמה, כנודע, לשם-ה, בינה - נשמה. וכתב באגרא דכלה (מטות, ד"ה אנשי הצבא) וז"ל, אנשי הצבא - הם צדיקי הדור הממונים ומגינים על צבא ישראל. בוזז לנו, הם מבזים אותו האיש אשר אנושיותו הוא לעצמו ולכבודו ולהנאתו ואינו חושש לתת כבוד (נשמה - כבוד) באנושיותו לאלקי עולם ה', עכ"ל.

חיה

נר"ן פנימיים, חיה יחידה מקיפים. ומצד הח"י כנגדו יש מלחמה פנים ואחור, כי מקיף מכל הצדדים, ודו"ק. וכתב באגרא דכלה (מטות, ב) וז"ל, בוזז איש לו, מבזים את האיש אשר לו המלחמה נגד עיניו פנים ואחור ולוחם בכח, עכ"ל, עיי"ש.

יחידה

ביזת יחיד. וכמ"ש בפנים יפות (מטות, לא, כא) וז"ל, שכל אחד בזז לעצמו ולא הביאם ביחד, עכ"ל, עיי"ש לגבי דין רוב. ועיין פני משה (פאה, פ"ד, ה"א, ד"ה בעה"ב). ושורש הדברים בראשונים, עיין דעת זקנים (מטות, לא, ג) וז"ל, אנשי הצבא בוזז איש לו - הביזה כגון הכלים והמטלטלין והבגדים, את אלו לא חלקו מהם לעדה, אלא כל מה שבזזו כל איש היו לו, עכ"ל. ועיין מעין כח בהדר זקנים (שם).

ועיין מלבי"ם (מטות, לא, לד) וז"ל, וההבדל בין שלל לביזה, ששלל נקרא כל הנשאר אחר נפל בעליהם במלחמה, ואחר שיבוזו השלל או יחלקוה ביניהם, יאמר לבזז שלל וכו', שהבוזז הוא לקחת לעצמו, עכ"ל.

מילון ערכים בקבלה

בז

אין בו דבר זה, כי כל ד' צדדים הם גשמים וכו', עכ"ל, עיי"ש. והיינו שד' הם קצוות, וזה שייך לגשם, לחומר, אולם החמישי אמצע, ביזה, (עין מגלה עמוקות, של, ד"ה במדרש) הוא אין לו גבול זה, והוא שייך לשמים. ועיין עוד בדבריו בנתיבות עולם (נתיב הנדיבות, פרק א, ד"ה אמנם). וכתב שם, וז"ל, כי כל האותיות הם גוף אחד, חוץ מן הה"א (וצ"ב מאות ק') שיש בה שני חלקים, האחד הוא ד', והשני הוא הנקודה שהוא בתוך הד', עד שנעשה מזה ה"א, ודבר זה מורה לך כי החמישי נבדל מן הארבע שהם השטח שהיא הגשמית, עכ"ל, עיי"ש.

וכן ה' תתאה בחינת מלכות. ואיתא בספר הליקוטים (ויגש) וז"ל, דע, כי אותיות שבהם נבראו או"ר חש"ך שמי"ם במ"ם רבתי, הן בגימט' אלף תפ"ה, החומש מהם בזבזהו לבריאת "הארץ", שהוא בגימט' רצ"ז, כמנין הארץ והכולל (מלכות), היינו מ"ש רז"ל המבזבז אל יבזבוז יותר מחומש, עכ"ל.

והנה חומש הוא עשירית ועוד עשירית, עשר אעשרנו לך, כמ"ש בכתובות (שם). וזהו בז, גימט' ט', היינו שנשאר לו ט' ונותן אחד. ובז, ב' פעמים בז, ונותן ב' פעמים עשירית, שהוא חומש, והבן.

כתב בספר הלכות הכסא (לר"א מגרמיזא) וז"ל, רגל כסא ראשונה עגל, עגולה שמה. רגל שניה, אצבייה, בזבז שמה וכו'. ונראה שמרגל זה שורש האוצרות ורוב השפע, עכ"ל.

וכתיב (ישעיה, לו, יד) זה חלק שוסינו וגורל לבוזינו. וכתב הרמב"ן וז"ל, ובמסורת כתיב, וגורל אחד לעזאזל וגורל לבוזינו, לכך שעירים ירקדו שם, עכ"ל. והיינו שהיפך אוצר דתיקון שמונע הבזיזה, בא הסט"א, שעיר לעזאזל, שבזו ויונק מן הקדושה. וזש"כ (שם, מב, כד) מי נתן למשסה יעקב וישראל לבוזים. ואזי נופלים לכת עשו הפכו של יעקב - ישראל, שחלקו שעיר לעזאזל. וכן שפגמו ביוסף במכירתו, שהוא שטנו של עשו, עיין גיטין (נז). ולכך נמסרו ביד עשו שכתוב ביה (בראשית, כה, לד) ויבז עשו את הבכורה.

והנה אמרו חז"ל (כתובות, ג, ע"א) המבזבז אל יבזבוז יותר מחומש. ועיין גר"א (ריש פאה). וביאר המהר"ל (כתובות, סז, ע"ב) וז"ל, המבזבז אל יבזבוז יותר מחומש - שכך מצינו שויתרה התורה החומש, שצריך לפדות ההקדש ולהוסיף חומש, והוא מבואר ג"כ, כי החמישי הוא נבדל, כי כאשר יש כאן שטח וכל שטח יש לו ארבעה צדדין מחולקין והאמצעי הוא חמישי הוא באמצע, ודבר זה הוא האמצעי הוא נבדל מן הארבע צדדין, כי הארבע צדדין יש להם רוחק, וכל רוחק הוא גשם, כי הגשם יש לו רחקים כידוע, והאמצע אין לו רוחק, לכך הוא נבדל מן ארבע הצדדים. ולכך המוותר אל יותר יותר מחומש, כי החומש יכול להקדיש אותו לשמים כאשר תמצא שהחמישי הוא נבדל מן הארבע, ומפני שהוא נבדל מן הארבע יכול להקדיש חלק חמישי, אבל חלק ג' או ד'

מדור ארמית

מילון ערכים בארמית
בזז-נבזבזא-שבזיזא-בזרזוי
בזיזא-בזעא-זיז

מילון ערכים בארמית

בזז - נבזבזא - שבזיזא - בזרזוי - בזיזא - בזעא - זיז

ברש"י שם כתב וז"ל, שמות המלאכים, על שם שקורעים וממסמסים ומכסכסים אותם, בז לשון בזעא, עכ"ל. ובזעא, פירש רש"י (סנהדרין, קי, ע"א) וז"ל, בזעא - ראה נקב וכו', עכ"ל. ורבינו גרשום (חולין, צה, ע"א) כתב וז"ל, בזעא - סדק, עכ"ל. וכן הוא בערוך (ערך בז שכתב וז"ל, ויק"ר, יט. כי יזוב זוב דמה והכה את הבית הגדול רסיסים ואת הבית הקטן "בקיעים", אמר רב הונא, לא דמי הדין ריסא להדין ביזא מן הדין ריסא לית מינה אלא רסיס מן הדין ביזא וכו'. א"ב, ביזא כמו בזעא, עכ"ל. וביאורו, שכל ביזא מאוצר, היינו שנמצא סדק או נקב שדרכו נוטלים מן האוצר, והבן.

וקרוב לבזז, בזיז, ב-זיז. וכתב בערוך (ערך זיז וז"ל, תרגום יציע, זיזא, והן הקורות היוצאין מן הכותל לחוץ, כדאמרינן (ב"ק, פב) ו' דברים נאמרו בירושלים, אין מוצאין בה זיזין וכו'. ותנן (אהלות, פרק יד, משנה א) איזהו הזיז שפניו למטה וגזוזטרא (זוז-גטרא) שפניה למעלה, כלומר, זיז יוצא מן הכותל וראשו כפוף למטה, וגזוזטרא יוצאה מן הכותל וראשה נשואה למעלה, עכ"ל. והיינו שנקרא זיז מלשון נקב וסדק כנ"ל ודרכו יוצא קורה וכד', והבן.

אוצר נקרא בארמית נבזבזא. עיין זוה"ק (ח"א, ג, ע"ב), וכן בעוד מקומות. והוא היפך דבר בזוי. אולם רבים רוצים לבוזזו.

וכתיב (שמות, כח, יח) ספיר. ובתרגום (שם שבזיז. ועיין ערוך (ערך שבזיז). וכתיב (איוב, כח, טז) לא תסלה בכתם אופיר בשהם יקר וספיר, ובתרגום (שם) לא תשתחלף בפטלוון דמן אופיר בבירולין יקר ושבזיזא. ועיין ראב"ד בספ"י (פ"א, מ"א). והוא לשון חשיבות. והוא היפך מטבע הנקרא זוז, לשון בזיון, כי ערכו מועט מאוד ובזוי. והשמירה שלא יבזזו האוצר, הוא ע"י מזוזה, והבן. ועוד אמרו חז"ל (הובא בילקוט ראובני, ערך זכות, אות ו) וז"ל, כשבאו אומות העולם לבזוז נכסיהון של ישראל, זכות אברהם מגין עליהם, עכ"ל.

וכתב בערוך (ערך בזבז) וז"ל, תרגום ירושלמי, ועשית קערותיו וכפותיו - תעביד פלוגתייהו ובזבזוי, עכ"ל. וזהו כף שדרכה עובר השפע בהרחבה. והמקבל יש לו בושא, כמ"ש (ירושלמי, ערלה, פ"א, ה"ג) מאן דאכיל דלאו דילי בעית לאסתכולי באפיה. וזהו בזיזא (נדה, טו, ע"ב), ופרש"י וז"ל, בזיזא - בושא היא, עכ"ל. וכן הוא בערוך הנ"ל. ועיין יבמות (כו, ע"א) אביו דבזיז בניה מיניה. והיינו כי הבן אוכל מאביו, והבן. וכן הוא שם (ק"ב, ע"א). אולם יש מפרשים, דבזיזא, יראה ופחד, כמ"ש תוס' (שם, ד"ה אפילו ילדה). ונראה שהוא היפך פזיז שאינו מפחד, בזיזא, הוא פחד, והבן. ומי שפזיז, זז מהר, פי-זז, והיפוכו, בזיזא, ביא-זז, זז לאט.

ואמרו (שבת, סז, ע"א) בזבזיה מסמסייה כסכסייה, ופירש בערוך שם, שהוא שמות לחשים, אולם